

Ihalainen Kiti, Ikonen Suvi & Karhu Mari

LORUT ARJEN APUNA
Lorupussien käyttö arjen strukturoinnissa alle
kolmivuotiaiden päivähoitoryhmässä

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

Marraskuu 2013

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences	Opinnäytetyön päivämäärä 5.11.2013				
Tekijät Ihalainen Kiti, Ikonen Suvi, Karhu Mari	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Sosiaalian koulutusohjelma Sosionomi (AMK) Lapsi- ja perhelähtöinen työ				
Nimeke Lorut arjen apuna: lorupussien käyttö arjen strukturoinnissa alle kolmivuotiaiden päivähoitoryhmässä					
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda lorupusseja hyödyntämällä uusi keino strukturoida arkea alle kolmivuotiaiden päiväkotiryhmässä. Opinnäytetöissä on tutkittu kohtalaisen paljon loruja kielen kehityksen ja kielellisen tietoisuuden heräämisen näkökulmasta. Tämän vuoksi tässä opinnäytetyössä näkökulma painottuikin ensisijaisesti lorujen hyödyntämiseen arjen strukturoinnissa.</p> <p>Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu loruista, niiden historiasta ja lorujen kehitystä tukevista piirteistä sekä päiväkodin arjesta ja arjen strukturoinnista. Päiväkodin arjen yhteydessä kuvataan turvallisuuden merkitystä alle kolmivuotiaalle lapselle. Tiedonkeruussa hyödynnettiin laadullista tutkimusotetta. Opinnäytetyöllä haluttiin selvittää lorujen käytettävyyttä arjen struktuurin hahmottamisessa ja työntekijöiden havaintoja lasten reaktioista.</p> <p>Lorupusseja testattiin vantaalaisen päiväkodin alle kolmivuotiaiden ryhmässä kesän 2013 aikana. Ennen lorupussien tekoa kyseisen ryhmän kasvatushenkilöstöltä kerättiin kyselylomakkeilla tietoa senhetkisestä lorujen käytöstä sekä tarpeita arjen strukturointiin lorujen avulla. Alkukyselylomakkeiden vastausten pohjalta suunniteltiin ja valmistettiin lorupussit, -kortit ja lorut pukemis- ja päivälepotilanteisiin. Käytännön kokeilun jälkeen ryhmän työntekijät vastasivat toiseen kyselylomakkeeseen. Tämän loppukyselyn tarkoituksena oli selvittää lorujen käytön kokemuksia ja havaintoja. Vastauksista kävi ilmi, että lapset pitivät loruista ja aikuisten mielestä lorut ja lorupussit olivat hyviä ja hyödyllisiä.</p>					
Asiasanat (avainsanat) Arjen strukturi, lorut					
Sivumäärä 48+10	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%;">Kieli</td> <td style="width: 33%;">URN</td> </tr> <tr> <td>suomi</td> <td></td> </tr> </table>	Kieli	URN	suomi	
Kieli	URN				
suomi					
Huomautus (huomautukset liitteistä)					
Ohjaavan opettajan nimi Virve Jussila	Opinnäytetyön toimeksiantaja Vantaan kaupunki				

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis 5.11.2013	
Author(s) Kiti Ihalainen, Suvi Ikonen & Mari Karhu		Degree programme and option Degree programme in Social Work Bachelor of Social Services, children family work	
Name of the bachelor's thesis Nursery rhymes assisting everyday life: usage of the bags of the nursery rhymes in structuring everyday life in the daycare group of children under three years old.			
Abstract <p>This bachelor's thesis aimed at creating a new way of structuring everyday life in daycare for children under three years old by bags of nursery rhymes. There has been moderately research of nursery rhymes in language development and awakening of linguistic awareness. That's why the viewpoint of this thesis is focused on potential of the structural use of rhymes.</p> <p>The theoretical base of this thesis consists of theory of nursery rhymes, rhymes' history, the developmental benefits of nursery rhymes, the everyday life of daycare and its structure. Method used in this thesis was qualitative because the main focus of the thesis was to collect users' experiences of rhyme bags and employees' observations of children's reactions.</p> <p>The practical part of this thesis was carried out in the daycare center in Vantaa. Before creating the bags of nursery rhymes, the educational staff of the daycare group answered to the questionnaire regarding current usage of rhymes and which situations needed to be more structured. Based on the first questionnaire, the rhyme bags were designed and manufactured. The bags were tested in practice in the daycare during summer 2013. After the piloting, the employees answered to the second questionnaire regarding their experiences and observations. The feedback was positive and the employees found the bags of the rhymes very useful.</p>			
Subject headings, (keywords) day structure, nursery rhymes			
Pages 48+10		Language finnish	URN
Remarks, notes on appendices			
Tutor Virve Jussila		Bachelor's thesis assigned by The City of Vantaa	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	LORU	3
2.1	Lorun historiaa ja nykytilannetta	3
2.2	Lorut kehitystä tukemassa	6
2.3	Lorukortit ja -pussi	12
3	PÄIVÄKODIN ARKI	15
3.1	Perushoitotilanteet	15
3.2	Turvallinen arki	17
3.3	Turvallinen aikuinen	19
4	ARJEN STRUKTUROINTI	20
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	23
5.1	Opinnäytetyön prosessi	24
5.2	Kvalitatiivinen tutkimusote tiedonkeruussa	25
5.3	Kyselylomake tiedonhankintamenetelmänä	26
6	LORUPUSSIEN MUOTOUTUMINEN JA PALAUTE	30
6.1	Alkukysely	30
6.2	Lorupussit ja niiden sisällöt	31
6.3	Loppukysely	35
7	POHDINTA	37
7.1	Opinnäytetyön prosessin arviointi	37
7.2	Opinnäytetyön laadukkuus, luotettavuus ja käytännön hyöty	40
7.3	Jatkotutkimukset ja kehittäminen	42
	LÄHTEET	44

LIITTEET

- 1 Sopimus opinnäytetyön tekemisestä päiväkodin kanssa
- 2 Tutkimuslupa Vantaan kaupungilta opinnäytetyön tekemiseen
- 3 Alkukyselylomake työntekijöille
- 4 Loppukyselylomake työntekijöille
- 5 Lorupussi pukemistilanteisiin
- 6 Lorukortit pukemistilanteisiin
- 7 Lorut pukemistilanteisiin
- 8 Lorupussi päivälepoaiheeseen
- 9 Lorukortit päivälepoaiheeseen
- 10 Lorut päivälepoaiheeseen

1 JOHDANTO

Keskeinen tavoite opinnäytetyössä on kehittää lorupusseista kokonaisuus, jota käyttämällä eri perustoimintotilanteista luodaan lapselle selkeämpi kuva päiväkodin rakenteesta. Lorupusseista ja loruista muodostuu keino jäsentää arjen rakennetta alle kolmivuotiaiden päivähoitoryhmässä. Arjen eri toimintoja jäsentämällä lapsi pystyy ennakoimaan päiväkodin tilanteita.

Kiinnostus opinnäytetyön aiheeseen heräsi päiväkotiharjoittelun myötä. Harjoittelujaksojen aikana huomasimme, että loruja käytössä on eroja päiväkotien välillä. Toisissa päiväkodeissa loruja tuodaan arkeen ja niitä käytetään eri tilanteissa lasten kanssa, kun taas toisissa päiväkodeissa loruja ei saateta käyttää juuri lainkaan. Teoriaan perehtymisen myötä huomasimme, että lorut ovat paljon muutakin kuin hauskaa ajanvietettä. Lorut tukevat paitsi lapsen kielellistä ja musiikillista kehitystä, myös kognitiivista, sosioemotionaalista ja fyysistä kehitystä (esim. Kenney 2005).

Näkökulman valintaan vaikutti se, että loruja käyttöä on aiemmin tutkittu opinnäytetyöissä lähinnä kielen kehityksen ja kielellisen tietoisuuden heräämisen näkökulmasta (esim. Ristola 2013; Häkkinen & Isokangas 2011). Myös loruja hyödyntämistä varhaisen vuorovaikutuksen tukemisessa on käsitelty opinnäytetyöissä (esim. Gustafsson & Ihalainen 2013; Hauta & Leinonen 2009). Koska loruja on siis kielen ja vuorovaikutuksen näkökulmasta tutkittu kohtalaisen paljon, opinnäytetyömme sisältö painottuu loruja hyödyntämiseen arjen rakentamisessa. Loruja ja arjen yhdistäminen ei kuitenkaan ole täysin uusi ajatus. Esimerkiksi Kulmala (2006) on käsitellyt laulujen ja loruja hyödyntämistä alle yksivuotiaan arjessa ja Vuorio (2008) musiikkia 2–3-vuotiaiden lasten perushoitotilanteissa. Näissä opinnäytetyöissä pääpaino on kuitenkin laulujen ja loruja yleisemmässä käyttämisessä arjen tilanteissa, ei niinkään arjen jäsentämisessä niiden avulla. Opinnäytetyön aiheeksi muotoutui näin arjen rakentaminen loruja avulla.

Koska aiheemme liittyy lapsiin, halusimme rajata opinnäytetyötä lasten iän perusteella. Arjen rakentaminen tuntui toimivalta valinnalta alle kolmivuotiaiden parissa, sillä toistuvilla tapahtumilla on suuri merkitys tämän ikäisten lasten elämässä (esim. Aro & Siiskonen 2003, 167; Siren-Tiusanen & Tiusanen 2001, 67). Ikäryhmän valintaan vaikutti myös alle kolmivuotiaiden lasten jatkuvasti kasvanut määrä päiväkodissa. Määrä on

lisääntynyt yli 50 prosentilla vuodesta 2005 (Laakso 2012). Lisäksi pikkulapsiperheiden äitien työllisyys on yhä jatkuvassa nousussa. Tässä opinnäytetyössä pikkulapsiperheillä tarkoitetaan perheitä, joissa on alle kolmivuotiaita lapsia. Vuosien 2006 ja 2011 välillä näiden perheiden äitien työllisyysaste on noussut 7,8 prosenttiyksikköä. Pikkulapsiperheiden miesten työllisyys ei kuitenkaan ole laskenut samassa suhteessa. (Tilastokeskus 2013.) Tämän tilastotiedon pohjalta voidaankin todeta, että pikkulapsiperheiden vanhempien työllisyys on lisääntynyt ja näin ollen alle kolmivuotiaiden lasten hoidontarve on kasvanut.

Vaikka päivähoiton aloittaminen alle kolmivuotiaana on kiistelty aihe, ei se välttämättä ole vaaraksi lapsen kehitykselle päivähoiton ollessa laadukasta lapsen kannalta (Munter 2002, 39–40). Laadukkaassa päivähoitossa pienellä lapsella on mahdollisuus tuntea olonsa turvalliseksi. Tämän vuoksi on tärkeä huomioida kuinka siihen voidaan vaikuttaa. Esimerkiksi toistuvuus ja säännönmukaisuus ovat yksi tapa turvallisten aikuisten lisäksi helpottaa lapsen oloa päivähoitossa (esim. Siren-Tiusanen & Tiusanen 2001, 67).

Teoriakirjallisuuden ja tilastojen pohjalta alle kolmivuotiaat tuntuivatkin järkevältä vaihtoehdolta opinnäytetyön kohderyhmäksi. Lorut tukevat monipuolisesti lapsen kehitystä ja arjen selkeä struktuuri mahdollistaa lapselle hyvät lähtökohdat oppimiselle. Opinnäytetyössä haluttiin yhdistää molempia näkökulmia ja siihen pohjautuikin ajatus lorupussista arjen jäsentäjänä.

Opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka suunnittelussa ja arvioinnissa käytimme kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen menetelmää. Käyttökokemusten merkitys korostuu opinnäytetyössämme, minkä takia hyödynsimme kvalitatiivista orientaatiota. Tiedonhankinnassa käytimme kyselylomakkeita, joilla selvitimme päiväkodin lorujen käytön ja struktuurin nykytilannetta ja loppukyselyiden avulla saimme selville lorupussien käyttökokemuksia.

Opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys koostuu lorun historiasta, lorun kehitystä tukevista piirteistä, lorukorttien ja -pussien kuvaamisesta, päiväkodin arjesta ja arjen struktuurista. Päiväkodin arjessa avaamme turvallisen arjen ja aikuisen merkitystä alle kolmivuotiaalle lapselle. Teoreettisen viitekehysten jälkeen tuodaan esille alkukyselylomakkeiden kautta saatuja vastauksia ja opinnäytetyön tuotosta eli lorupusseja ja nii-

den sisältöjä. Opinnäytetyössä perustelemme lorukorttien ja lorupussien sisällöllisiä valintoja ja esittelemme käytettyjä loruja. Samassa luvussa käsittelemme myös kokeilusta saadut käyttökokemukset. Lopuksi pohdimme opinnäytetyöprosessia, laadukkuutta, käytännön merkitystä ja jatkokehitysmahdollisuuksia.

2 LORU

Nykysuomen sanakirja (1992, 219) määrittelee lorun seuraavasti: ”luettava tai laulettava, näppäräsanaa mutta usein ajatukseton, etenkin lasten viljelemä kansanrunouden tuote. hoku, hokema.”. Lastenlorut ovat usein muodoltaan lyhyitä ja niissä toistuu lasta hauskuuttava hokema. Myös leikin yhdistäminen loruun on hyvin yleistä. Tiusanen (2001, 187) tuokin esille, että lorut ovat musiikin ohella ehdottomasti vaikuttavin tapa saada lapseen yhteys.

2.1 Lorun historiaa ja nykytilannetta

Lorut ovat aina kuuluneet suomalaiseen kulttuuriin ja kiehtoneet lapsia tekniikan kehityksestä huolimatta (Nurmilaakso 2011, 37). Samalla lorut ovat myös kansainvälinen ilmiö ja kuuluvat olennaisena osana eri kulttuureihin ja niiden historiaan (Kenney 2005). Loruissa on aina kiehtonut niiden outo tai käsittämätön sanoma, jota on toisteltu uudelleen ja uudelleen. Ne ovat olleet hauskuuttavia sanaleikkejä, jotka ovat viihdyttäneet eri-ikäisiä. Jotkin lapsille lausutut lorut ovat saaneet vasta myöhemmin merkityksensä, kun lapsi on ymmärtänyt sanojen tarkoituksen. (Neuschütz 1983, 88.)

Lorut ovat siis osa historiaa: ne ovat siirtyneet sukupolvelta toiselle ja näin linkittäneet lapset heitä edeltäneisiin sukupolviin (Kenney 2005). Lorut ovat olleet olennainen osa viihdytys- ja hoivaperinnettä. Perinteenä loru on ollut yleisessä käytössä monessa perheessä kautta maan. Lorut ovat olleet osa lapsuutta ja vanhemmuutta sukupolvien ajan. Jokainen perheenjäsen on pystynyt osallistumaan loruperinteeseen, sillä erikoisia taitoja ei ole vaadittu. Perheessä loruja ei välttämättä määrällisesti ole ollut paljon ja siksi niitä onkin ollut helppo siirtää sukupolvelta toiselle. (Lipponen 2001, 86.) Niin nuoret kuin vanhat pitivät tuolloin loruperinnettä yllä loruihin osallistumalla, sillä kirjoja, joihin loruja olisi voinut merkitä muistiin, ei juurikaan ollut. Loruja on keksitty monenlaisiin tilanteisiin ja niiden sanat ovat viitanneet aina aiheeseen. Sanariimitely-

jen toistuvuus työntouhussa toi lapsille turvallisuutta tilanteeseen. (Neuschütz 1983, 88.) Esimerkiksi vuodenaikojen mukaan vaihtuvat lorut ja niiden toistuvuus vaikuttivat myös siihen, että lapset pystyivät ennakoimaan tulevia tapahtumia.

Loruja on ollut lapsen eri kasvunvaiheissa ja ne ovatkin toimineet keinona jälkikasvun kasvattamisessa ja hoidossa. Lorujen avulla lasta on viihdytetty muun muassa kiukuttelu- tai itkemistilanteessa. Esimerkiksi laulaminen, loruttelu ja leikittäminen toimivat hyvänä keinona tynnyttää itkuinen lapsi. Keskeistä loruissa on ollut vuorovaikutus ihmisten välillä. (Lipponen 2001, 86.) Lorutellessaan lapselle aikuinen on ollut läsnä ja lähellä lasta, jolloin vuorovaikutus on ollut aktiivista. Reagoiminen lapsen tunneilmauksiin on ollut välitöntä ja näin aikuisen ja lapsen välinen side on voimistunut.

Viihdytys- ja hoivaperinteen lorut voidaan ajatella koostuvan useasta lajista. Lipponen (2001) on nostanut esille varhaishoivaan kuuluvina lorun lajeina kylvetyslorut, hoivahokemat, kehtolaulut, viihdytyslaulut tai – lorut, viihdytysleikit sekä puheopetuslorut. Esimerkiksi kylvetyslorujen miljööseen on yleensä suomalaisessa kulttuurissa kuulunut sauna. Lapsen saunaan mukaan ottamisen ajateltiin kuuluvan terveen lapsen hoitoon. Kylvetyksen yhteydessä lausuttiin loruja muun muassa lapsen hyvästä kehityksestä tai saunomiseen liittyvistä kehotuksista. Lorusssa käsiteltävät aiheet antoivat lapselle tietoa ja vihjeitä siitä, mitä saunassa sai ja ei saanut tehdä. (Lipponen 2001, 89–91.) Lorut toimivat samalla siis keinona lasten tapakasvatuksessa. Sääntöjen muistuttaminen ja kertaaminen tapahtuivat lapselle leikinomaisesti lorun kautta. Lorun sanoituksilla oli näin ollen myös tehtävänsä lasten kasvatuksessa.

Hoivahokemia on käytetty kasvatuksessa lapsen suostuttelussa ja lohduttelussa, neuvottelussa, mutta myös pelottelussa ja uhkailussa. Hoivaperinteellä on pyritty saamaan lapsesta totteleva, hyvä ja hiljainen lapsi, sellainen, joka on ollut ajan lapsikäsitteen mukainen. Hoivahokemien tarkoituksena oli tuoda toimiva malli arjen tilanteisiin ja saada lapsen ajatukset muualle. (Lipponen 2001, 113, 114.) Lipponen (2001, 91) mukaan lapselle tutut lorut ja aikuisen läheisyys ovat luoneet turvaa pienelle lapselle. Hoitotilanteissa onkin tärkeää, että lapsi luottaa aikuiseen ja tuntee olonsa turvalliseksi.

Kehtolauluissa sanoitus viittasi usein tuudittamiseen, rauhalliseen liikkeeseen ja lapsen hellyttelynimityksiin. Tuudittaja saattoi tuoda sanoituksessaan esiin muun muassa

tulevaisuuden toiveitaan lasta kohtaan. Äiti saattoi esimerkiksi toivoa pojastaan hyvää talonpitäjää tai tyttärelleen hyvää aviopuolisoa. Lapselle asetettiin odotuksia ja hänes-
tä toivottiin varttuvan ahkera kotitöihin osallistuja. Ajan myötä lastenhoitoideologian
muuttuessa tuudittaminen jäi vähemmälle. Taloihin hankittiin pinnasängyt lapsille ja
äideille annettiin neuvoja imettämisaikojen merkityksestä. Lasten nukkuessa sängyissä
sylvin tai katosta roikkuvan keinusängyn sijaan tuudittajien rooli pieneni. Kun lapsen
syöttöajat jaksottivat vauvan ja lapsen päivää, tuudittajia ei enää tarvittu samalla taval-
la kuin aiemmin. (Lipponen 2001, 91–95, 98.)

Viihdytyslauluja ja -loruja kerrottiin taaperoikäisille sylissä pidettäville lapsille. Kas-
vatusympäristö edellytti, että lapset olivat osallisina arjen askareissa ja noin kolme-
vuotiaatkin joutuivat jo osallistumaan pienimuotoiseen työntekoon. Viihdyttävät lorut
kuitenkin toimivat yhdistävänä tekijänä lasten ja aikuisten välillä. Lapset olivat lähellä
aikuisia niin fyysisesti kuin tunnetasollakin. Hauskat lorutellut ja leikit mahdollistivat
myös miehille helpon lähestymistavan lapsiin. Oman lapsen nimen lisääminen tuttuun
loruun muutti sen hetken merkittävämmäksi myös lapselle. (Lipponen 2001, 98–99.)
Viihdytysleikeissä lapselle on rytmikkäästi lorutellen keksitty erilaista toimintaa otta-
en mukaan lapsen kehon osia. Esimerkiksi ”veetään nuottaa”, on nykyisinkin tunnettu
loruleikki. (Lipponen 2001, 109–111.) Tällaisten kehon mukaan ottavien leikkien
avulla lapsen oma kehotietoisuus paranee, kun hän oppii tunnistamaan ja nimeämään
kehon eri osia.

Lipponen (2001) mukaan lastenlorut toivat paljon tietoa tärkeistä arkiasioista, kuten
esimerkiksi ruuanteosta, viikonpäivistä sekä numeroista. Lorut numeroleikeistä tai
viikonpäivistä ovat jääneet helposti lapsen mieleen lorussa toistuvan rakenteen ansios-
ta. Opettavainen sisältö on näin ollut helppo oppia ja sisäistää. Arkiasioden oppimi-
sen lisäksi lorut ovat auttaneet lasta pohtimaan omia havaintojaan ja jäsentämään niitä.
Viihdytysloruissa teemoina toimivat esimerkiksi arjen pihapiiri, kylän väki ja ruoka.
Ruoka-aiheisissa loruissa herkuteltiin usein mielikuvilla ruuan runsaudesta. Erilaisten
raaka-aineiden ja ruuanlaittotapojen esille tuomisella loruissa luotiin lapsille ikään
kuin raamit hyvästä elämästä. Samalla loru on toiminut keinona mallintaa ja opastaa
lapsia arjessa. (Lipponen 2001, 102, 108.)

Perinnelorujen avulla lapsille oli mahdollisuus opettaa muutakin kuin arjen sääntöjä
tai kehotietoisuutta. Lapsen puheen ja kielen kehityksen tukeminen näkyi myös loru-

jen käytössä. Puheopetusloruissa korostui erilaisten äänteiden paljous. Ensitapailuista alkaen lapsen puheeseen kiinnitettiin paljon huomiota. Jos lapsen puhe ei alkanut kehittyä, pelättiin, että lapsi joutuu kiusaamisen kohteeksi. Erilaiset puheopetuslorut toimivat harjoituksena kielen kehitykselle, sillä niissä korostui ääntämykset ja äänneyhtymät. (Lipponen 2001, 112–113.) Osa näistä puheopetusloruista on edelleen lasten käytössä, kuten esimerkiksi ”Mustan kissan paksut posket” tai ”Ärrän kierrän orren ympäri...”.

Vanhaa viihdytysperinnettä voi hyödyntää myös nykypäivän työskentelyssä. Lorut tarjoavat virikkeitä kieleen, leikkejä, hauskoja hetkiä ja lasta kiinnostavia sisältöjä. (Lipponen 2001, 118.) Nykyään lorujen käyttö onkin muuttunut ehkä enemmän tuokiokeskeisemmäksi. Loru voi olla mielenkiinnon herättelijänä johonkin teematyöskentelyyn, mutta muuten yleinen loruttelu ei ole niin yleistä kuin aikaisemmin. Ruokailut ovat toinen tilanne, jossa lorujen käyttöä esiintyy. Ruokailuun halutaan hiljentyä, jolloin ruokalorut toimivat vaihtoehtoisena keinona uskonnollisille rukouksille.

Lorujen osaaminen edellyttää kiinnostusta niihin, sillä perinnelorit eivät ole siirtyneet yhtä vahvasti eteenpäin. Päiväkodeissa esiintyy ehkä muutamia perinteikkäitä loruja, mutta niiden kirjo ei ole yhtä suuri kuin vuosikymmeniä sitten. Painettuja loruja löytyy kirjallisuudesta paljonkin, mutta niiden muistaminen on eri asia. Nykyään vaaditaan enemmän ulkoa opettelua, sillä loruttelu ei ole niin vahvasti mukana arjen työskentelyssä kuin ennen vanhaan. Kasvatuksellisten haasteiden ja vaatimusten keskellä opettajat ja kasvattajat saattavat toisinaan unohtaa kaikkein tärkeimmät oppimiskokemukset. Sukupolvien ajan pienet lapset ovat kasvaneet lorujen keskellä, sillä aiemmin lorut olivat osa normaalia arkea niin kodeissa kuin koululuokissakin. Nykyään jostain syystä yhä harvemmat lapset kuitenkin pääsevät kokemaan lorujen maailmaa. (Kenney 2005.)

2.2 Lorut kehitystä tukemassa

Lorut toimivat oppimisen perustana. Lorut mahdollistavat lapsen sosiaalis-emotionaalisen, kognitiivisen, fyysisen, kielellisen ja musiikillisen kehityksen tukemisen lapselle mielekkäällä tavalla. (Kenney 2005.) Tällaisen monipuolisuuden taustalla on lorujen sovellettavuus. Loruja on mahdollista yhdistää erilaisiin tilanteisiin ja toi-

mintoihin lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden. Se, että loruja pystyy hyödyntämään lapsen kehityksen tukena, on voimavara, jota kannattaa hyödyntää.

Loruihin liittyy usein puheen lisäksi myös liikettä, joka tukee lapsen fyysistä kehitystä. Liikkuminen lorujen tahtiin kehittää niin karkea- ja hienomotoriikkaa, lihaksistoa, koordinaatiokykyä kuin tasapainoakin. Loruihin kuuluviin liikkeisiin liittyy usein keskilinjan ylittämistä ja toisten koskettamista sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla. Lisäksi loruttelu kehittää puheentuottamiseen tarvittavia lihaksia kielen ja suun alueella. (Kenney 2005.) Loruun siis liittyy usein erilaisia liikkeitä ja kosketuksia. Nämä yhdistävät loruun niin fyysisen, musiikillisen kuin kielellisenkin kokemisen. (Suojala 2001, 69.) Loruttelu on näin lapselle leikinomainen oppimistilanne, jossa voi helposti yhdistää uusia kokemuksia toisiinsa. Kokonaisvaltainen oppiminen lorujen avulla edellyttää kuitenkin kasvattajaa, joka mahdollistaa lorujen maailman pienelle lapselle.

Aikuisella on merkitystä myös lapsen sosiaalisemotionaalisen kehityksen tukijana. Lapsen sosiaalis-emotionaalinen kehitys saa tukea loruista, kun lapselle lukee loruja hänelle tärkeä ihminen. Näihin tilanteisiin liittyy lapsen tunne-elämän kehitykselle tärkeää yhdessäoloa ja läheisyyttä. Lapsi kokee olevansa arvostettu saadessaan tällaista yksilöllistä huomiota aikuiselta. (Kenney 2005.) Myönteiseksi jääneet henkilökohtaiset kokemukset rakentavat lapsen itsetuntoa ja kuvaa toisista ihmisistä. Turvallisen ja toisen rajoja kunnioittavan läheisyyden kautta lapselle muodostuu positiivinen kuva toisista ihmisistä.

Tiusasen (2001, 179) mukaan pienten lasten puheen kehittymistä auttaa, jos lapsi näkee aikuisen suunliikkeet samalla, kun hän kuulee puheen äänensävyjä. Siksi olisinkin hyvä, että loruja lukiessa aikuinen olisi tarpeeksi lähellä lasta. Läheisyydellä ei tarkoiteta pelkästään fyysistä läheisyyttä vaan olisi hyvä, että aikuinen olisi myös henkisesti läsnä lukuhetkessä. Nurmilaakso (2011, 39) tuokin esille, että kortteja ja loruja tärkeämpää on, että lapsen ja aikuisen välillä on tunneyhteys. Kuten jo edellä todettiin, lapsi oppii lorut usein elämänsä tärkeiltä aikuisilta. Lasta pidellään lähellä, kosketetaan, kutitellaan ja hellitään loruttelun yhteydessä. Tällainen myönteinen fyysinen kontakti on erittäin tärkeää myös terveelle tunne-elämän kehittymiselle. Lorutteluun liittyy usein vahvasti ilon ja mielihyvän tunteet. Näiden tunteiden jakaminen lapsen kanssa viestii hänelle, että hän on arvostettu samalla kun lorujen oppiminen tuo lapselle onnistumisen kokemuksia. (Kenney 2005.)

Lorujen opettelu auttaa kehittämään lapsen kykyä muistaa, järjestää ja huomata toistuvia kaavoja. Lorujen perustana on usein tällainen, esimerkiksi alku- ja loppusointujen muodostama, toistuva kaava. Myös matemaattisten taitojen ja lukemaan oppimisen perustana on näiden kaavojen huomaaminen ja ymmärtäminen. Tämän myötä lapsi oppii lorujen avulla myös aakkoset ja laskemisen perusteet. (Kenney 2005.) Loru toimii siis samalla kanavana erilaisten opettavien asioiden siirtämisessä lapselle. Useisiin lastenloruihin on sisällytetty opettavaisia teemoja, jotka jäävät toistuvuuden vuoksi helposti lapsen mieleen. Lorun toistuvuus ja loppusoinnut helpottavat sen mieleen jäämistä ja kehittävät näin ollen lapsen muistia (Kunnas 1996, 46; Alanko 1990, 7). Toistuvuus onkin piirre, josta lapset pitävät ja se voi olla yksi syy loruleikkien suosioon lasten keskuudessa. Samaa lorua tulisi toistaa useaan kertaan, jotta se tulisi lapsille tutuksi ja he saisivat siitä parhaimman hyödyn. Toiston ansiosta oppiminen tapahtuu kuin huomaamatta. Aikuisella on kuitenkin merkittävä rooli lapsen oppimisen tukemisessa näissä tilanteissa. Kasvattajalta vaaditaan kärsivällisyyttä ja aikaa mahdollistaa tämä oppimistilanne. (Lampi, 1981, 59.)

Lorut ja kielellinen kehitys

Kieli toimii lapselle kommunikaation kehityksen tukijana, kun erilaiset sanat alkavat saada merkityksiä. Kielellä on myös vaikutuksia lapsen ajattelutoimintojen kehittymiseen. Mitä paremmin lapsi hallitsee kieleen liittyviä valmiuksia, sitä parempi pohja hänellä on oppimisvalmiuksille. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2012, 19.) Päiväkodin arjessa tutut leikit, lorut ja laulut ovat itsessään hyvä mahdollisuus tukea lapsen kielellisen tietoisuuden sekä puhe- ja vuorovaikutustaitojen kehitystä (Hakamo 2011 63; Heinämäki 2000, 57). Kielellinen tietoisuus ja äännetietoisuus ilmentävät sitä, kuinka helposti lapsi oppii tunnistamaan sanojen alku- ja loppuäänteitä tai leikkimään sanoilla tavuja kääntelemällä. Kielellinen tietoisuus ja etenkin äännetietoisuus ennakoivat lukemaan oppimista ennen koulun aloittamista. (Korhonen 2004, 53.) Erilaisia leikkejä ja loruja hyödyntäen lapsen kielellistä tietoisuutta voidaan harjaannuttaa. Leikinomaisesti kielen tutkimiseen innostaminen on hyvä aloittaa jo ennen esiopetusikää. (Hakamo 2011, 10.)

Lorujen tuominen arkitilanteisiin mahdollistaa lapsen kielellisen kehityksen tukemisen. Virikkeellinen ja toiminnallinen kasvuympäristö innostaa lasta tutkimaan ja kokeilemaan. Pienelle lapselle on ominaista olla kiinnostunut ympäristöstään ja omasta

merkityksestään siinä. Näin lapsi rakentaa jatkuvasti kuvaa maailmasta, joka ympäröi häntä ja kieli onkin oleellinen osa tätä prosessia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2012, 19–20.) Monipuolinen kieliympäristö on tärkeä lapsen ”keskimääräistä monipuolisemman kielellisen kyvykkyyden kehittymisen kannalta” (Korhonen 2004, 54).

Suojalan (2001) mukaan lapsella on etuoikeus päästä nauttimaan kielestä. Aikuisen tulisi yrittää tukea lapsen kielen kehitystä niin arjen tilanteissa kuin esimerkiksi yhteisissä lukuhetkissäkin. (Suojala 2001, 71.) Aikuinen voi tukea kieltä myös tilanteissa, joissa on kaksin lapsen kanssa. Näitä ovat esimerkiksi nukutus-, pukemis-, ja ruokailutilanteet. Tällaisia tilanteita ja hetkiä on päiväkodissa yllättävän paljon. (Heinämäki 2000, 57.) Pienen lapsen kanssa olisi hyvä käyttää aikaa yhteiseen keskusteluun ja asioiden selittämiseen. Lapselle annettu aika mahdollistaa kysymisen ja ihmettelyn ja näin aikuinen voi omalla läsnäolollaan tukea kielen kehittymistä.

Jotta lapsi pääsisi osalliseksi kielen maailmaan, hänelle tulisi lukea erilaisia kirjallisuuden lajeja pienestä pitäen. Esimerkiksi loru-, riimi- ja runokirjat ovat keino tuoda kirjallisuutta lapsen päivittäiseen arkeen. (Tolonen 2001, 175.) Juuri loruissa ja runoissa tulevat esille pienelle lapselle tärkeät kielen piirteet, kuten rytmi, sävy, toisto ja auditiivisesti kiinnostavat äänneyhdistelmät (Suojala 2001, 69). Runo kehittääkin lapsen sanavarastoa paremmin kuin muu kirjallisuus runoissa esiintyvien hauskojen sanojen ja ilmauksien vuoksi (Alanko, 1990, 7). Pienelle lapselle ääni on tärkeä siitä huolimatta, että kuulo ei ole aisteista kehittynein ensimmäisen elinvuoden aikana (Niskanen 1996, 36). Loruissa ilmenee useita erilaisia ääntämyksiä ja äänneitä ja siksi se tarvitseekin ihmisääntä välittyäkseen muille (Alanko 1990, 8). Äänen erilaiset painotukset, värit ja sävyt tuovat syvyyttä ihmiskieleen. Erilaisia sanoja lausuen ja äänneitä kuunnellen lapselle kehittyy rikkaampi puhekieli. Loruissa esiintyvät riimit toimivat hyvänä innoittajana oman äidinkielen tutkimisessa. (Neuschütz 1983, 88–89.) Riimien kuuleminen arkipuheen keskellä elävöittää lapselle puhutun kielen ymmärtämistä (Lampi 1981, 64). Näiden piirteiden vuoksi lorujen käytön merkitys korostuu lasten kanssa (Neuschütz 1983, 88–89).

Lapselle puhuminen on ensiarvoisen tärkeää kielen kehityksen kannalta jo ennen ensimmäisiä sanoja (Nurmilaakso 2011, 35; Siren-Tiusanen 2001, 26). Pieni lapsi ymmärtää puhetta jo ennen kuin pystyy sitä itse tuottamaan (Hakamo 2011, 25–26; Nurmilaakso 2011, 35; Lyytinen 2003, 51) ja alle kaksivuotias lapsi ymmärtää useampia

ilmaisuja kuin hän pystyy itse tuottamaan (Lyytinen 2003, 51). Kuullessaan puhetta lapsi kerryttää passiivista sanavarastoaan, josta sanat siirtyvät vähitellen myös aktiiviseen käyttöön (Hakamo 2011, 25–26, Kunnas 1996, 46). Kuten edellä mainittiin, lapsen olisi hyvä kuulla arkipuheen lisäksi myös kirjoitettua kieltä. Ääneen lukeminen kehittää lapsen ymmärtävää lukemista passiivisesti. (Nurmilaakso 2011, 35.) Lapselle puhumisen lisäksi esimerkiksi loruista ja lauluista saa hyvää tukea lapsen kielen oppimiseen (Siren-Tiusanen 2001, 26). Lorujen avulla lapsen sanavarasto kasvaa tehokkaasti, sillä ne innostavat lasta kehittämään myös omia sanayhdistelmiä. Sanojen kokeileminen erilaisissa merkityksissä opettaa lapselle niiden eri käyttömahdollisuuksia. Tällainen kielellisten kokemusten järjesteleminen ja käsitteleminen on mahdollista runon ja lorun lyhyiden ja sen sisällön muodon hallittavuudesta johtuen. (Kunnas 1996, 46.) Monipuolinen kielen käyttö lapsen kanssa on siis kielen kehityksen kannalta edistävää tekijä. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä tärkeämpää puhuminen on. Näin hänen sanavarastonsa ja puheensa kehittyvät jatkuvasti. (Nurmilaakso 2011, 35.)

Kasvattajan tulee olla maltillinen ja antaa lapselle aikaa loruttelutilanteissa. Kuuntelemaan keskittyminen ei ole lapselle välttämättä helppoa, jos aikuinen ei tiedosta tilanteen merkitystä (Hakamo 2011, 8). Keskittymisen kautta lapsi pystyy perehtymään toimintaan paremmin ja olemaan luova yhdessä kasvattajan kanssa. Riimittely, sanojen keksiminen ja ääneen tavaileminen ovat hauskoja tapoja kehittää puhetaitoa (Hakamo 2011, 8). Mielikuvituksen käyttö kielen kehityksen tukemisessa antaa lapselle paremmat mahdollisuudet oppimiseen. Kasvattajan ja lapsen väliset yhteiset hetket saavat lorujen kautta uudenlaisen ulottuvuuden, kun loruttelu tuo esiin kielen leikkisän ja kuvallisen puolen (Suojala 2001, 69).

Lorut ja musiikillinen kehitys

Laulujen lisäksi myös lorut, riimit ja runot kuuluvat musiikkikasvatukseen (Ruokonen 2009, 24). Musiikkikasvatukseen sisältyy dynamiikka, erilaiset sointivärit ja muodot, sekä harmonia ja rytmi (Häkkä 2006, 270). Musiikillisten kokemusten kautta lasta autetaan hahmottamaan myös erilaisia sana- ja melodiarytmejä (Ruokonen 2009, 24). Musiikkikasvatus ei kuitenkaan luonteeltaan ole pelkästään musiikillista, vaan sen sosiaaliset piirteet tulevat esille erilaisten laulu-, rytmi- ja viihdytysleikkien sekä lorujen kautta (Häkkä 2006, 270). Näitä eri keinoja yhdistelemällä tuetaan lasten monipuolista musiikillista kokemista ja kehittymistä. Musiikkikasvatuksessa tärkeitä

ovatkin lapsen saamat kokemukset ja elämykset, aistimukset ja tuntemukset. Näitä lapselle mahdollistetaan kuuntelemisen, laulamisen tai loruttelun avulla. Lisäksi apuna voidaan hyödyntää monipuolisesti myös esimerkiksi liikuntaa ja kuvallista ilmaisua (Häkki 2006, 270). Esimerkiksi liikunnan yhdistäminen on helppoa, sillä lasten kanssa laulamiseen ja lorutteluun on yleensä aina yhdistetty jonkinlaisia leikkiliikkeitä (Tiusanen 2001, 183). Mielikuvitusta käyttämällä liikkeitä voi keksiä myös itse.

Aikaisemmin mainitun toiston merkitys alle kolmivuotiaalle lapselle näkyy myös lauluissa. Samojen laulujen ja leikkien toistaminen päiväkodin toimintakauden aikana on lapsen kannalta erittäin kannattavaa. Jo viidestä kymmeneen laulua toimii hyvänä pohjana leikkittämiseen ja laulamiseen. Lasten rakastaman toiston avulla hetkistä muodostuu turvallisia ja laulujen sisällöt avautuvat heille paremmin. Helppojen leikkien toistaminen on juuri alle kolmivuotiaalle lapsille tärkeintä. (Vilèn ym. 2008, 505.) Samalla lapsen on mahdollista oppia laulut ulkoa ja saada tämän myötä onnistumisen kokemuksia arjessa.

Tiusasen (2001, 188) mukaan laulut ja lorut ovat lapsen kehityksen kannalta yhtä hyviä. Näiden kahden erona on se, että lorulla on intonaatio, kun taas laululla on sävel. Molemmissa on samoja piirteitä, kuten paino, sykkiminen, rytmi, teksti ja leikkiliikkeet, joiden avulla lapsen rytmittäjä alkaa kehittyä. (Tiusanen 2001, 188.) Rytmittäjän kehittymistä edistää myös oma äidinkielemme. Suomenkielessä vokaalien ja konsonanttien vuorottelusta muodostuva rytmi mahdollistaa kaikki lorurytmit, joita loruissa käytetään. Kielen kirjoitus- ja ääntämisasu vastaavat toisiaan, mikä helpottaa lausumista. (Kivelä-Taskinen & Setälä 2006, 31.) Lorun rytmi mahdollistaa lapselle kokonaisvaltaisen tunne-elämyksen kokemisen, sillä kielen rytmikka vaikuttaa myös fyysiseen olemukseen. Lorun sanoituksia alkaa tehdä mieli toistaa ja tavailla, sillä kieli luo kiinnostavan ympäristön, jota lapsi voi tutkia. (Alanko 1990, 7.) Toimivimmat ideat rytmikan sisältöihin löytyvätkin lasten loruista. Niissä ilmenee sujuvaa rytmikkyyttä ja säemitta on sopivan pituinen. Tällainen lorun sisältö toimii siis apuna rytmikalle. (Kivelä-Taskinen & Setälä 2006, 31.)

Lorut valmistavat lasta myöhemmälle musiikilliselle oppimiselle, sillä rytmi on niissä vahvasti läsnä (Kenney 2005). Loruja monipuolinen käyttäminen lapsen kanssa, antaa siis valmiuksia musiikin maailmaan. Loruja avulla voidaan myös valmistella lapsen lauluäänen kehitystä, sillä loruissa lapsen on mahdollista kokeilla ääntään laa-

jemmalla äänialalla kuin laulaessaan. (Kenney 2005.) Onnistumisen tunteet lorujen toiston myötä luovat lapselle uskoa omiin taitoihinsa ja sitä kautta intoa uudenlaisiin kokeiluihin.

2.3 Lorukortit ja -pussi

Pelkkä irrallinen loru voi olla pienelle lapselle vaikea hahmottaa. Siksi loruttelussa on hyvä käyttää tukena erilaisia konkreettisia materiaaleja. Lorupussin lorukorteissa yhdistetäänkin loru ja kuva helpottamaan loruttelutilannetta. Koska lapsia kiinnostavat erilaiset kuvat, kannattaa niitä käyttää mahdollisimman paljon lasten arjessa (Vilèn ym. 2008, 531).

Lorukortti

Alle kolmivuotiaiden kanssa käytettäväksi sopivat lorukortit. Lorukortilla tarkoitetaan kuvakorttia, jonka kääntöpuolella on lyhyt, kuvaan liittyvä loru. (Nurmilaakso 2011, 39.) Korttien tekemisessä voi käyttää erilaisia materiaaleja. Itse piirrettyjen kuvien ohella lorukorttien valmistuksessa hyödynnetään vanhoja postikortteja, kiiltokuvia, tarroja, sanoma- ja aikakauslehdistä leikattuja kuvia sekä värityskuvia. Kortteihin saa vaihtelevuutta myös erimuotoisilla korttipohjilla. Kuvan voi liittää esimerkiksi neliön tai suorakaiteen muotoiselle pohjalle tai kortin voi leikata teemaa hyödyntäen kuvan muotoa mukaillen.

Pelkkä irrallisen lorun kuuleminen ei riitä alle kolmivuotiaalle. Lorukortin kuvan värin ja muodon tarkoituksena on aktivoida lapsen ajattelua ja ne luovat loruhetken erilaisen painoarvon. (Lampi 1981, 59.) Kuva ohjaa lapsen huomiota, sillä se mitä lapsi näkee vaikuttaa siihen mihin hänen tarkkaavaisuutensa suuntautuu. Kuvan kiinnostavuus vaikuttaa ja ohjaa lapsen katselua. Kiinnostusta ohjaavatkin sisällölliset ja ulkoiset tekijät. Sisällöllisiin tekijöihin kuuluvat muun muassa kertomuksen tai kuvan juoni eli se mitä kuvassa on tai tapahtuu. Ulkoista kiinnostavuutta ohjaavat muodolliset tekijät, kuten kirkkaat värit tai sommittelu. (Hatva 1993, 51, 127.) Kuvien on oltava yksinkertaisia ja lapselle tuttuja (Nurmilaakso 2011, 39), sillä aikuisen silmää viehättävä kuva voi alle kolmivuotiaalle lapselle olla liian monimutkainen. Mitä nuorempi lapsi on kyseessä, sitä konkreettisempia kuvien tulee olla (Vilèn ym. 2008, 532). Mittakaa-

valla tai perspektiivillä ei ole merkitystä (Hatva 1993, 51, 127), vaan selkeät hahmot ja kirkkaat värit kiinnittävät pienen lapsen huomion.

Kuvan käytöstä on hyötyä erilaisissa tehtävissä, sillä se tuo kuvan ja tekstin välille yhteyden. Esimerkiksi kun pelkkää tekstiä on vaikea ymmärtää, kuva toimii orientoivana tekijänä tekstille. (Hatva 1993, 130.) Lorukorttien kuvat liittyvät usein lorun sisältöön ja helpottavatkin näin pienelle lapselle lorun ymmärtämistä. Kuvat vaikuttavat myös lapsen mielenkiintoon ja ne voivat toimia motivoivina tekijöinä käsiteltävään aiheeseen. Ne herättelevät lapsen mielikuvitusta ja toimivat niin sanottuna ulkoisena muistina erilaisten sisältöjen ymmärtämisessä ja tukevat työmuistia. (Hatva 1993, 132–133.) Kun loru toistuu arjessa usein, lapsi oppii yhdistämään kortin kuvan siihen liittyvään loruun. Toisto on myös olennainen osa kielen kehityksessä, sillä toistojen myötä oppiminen tehostuu.

Myös havaintojen tekeminen on merkittävä osa kielen kehitystä ja se luo lapselle perustaa oppimiselle (Nurmilaakso 2011, 37.) Lorukortit mahdollistavat lapselle havaintojen tekemisen esimerkiksi kuvasta tai loruista ilmenneistä sanoista. Lapsen kanssa käytettävät konkreettiset kuvat ja kortit kehittävät lisäksi lapsen keskittymis- ja havaitsemiskykyä sekä muistia. (Nurmilaakso 2011, 37, 39.) Lasten havainnoista voidaan keskustella ennen tai jälkeen lorun lukemisen ja näin laajentaa oppimistilannetta entisestään. Kuvan sanoittaminen orientoi pientä lasta loruun ja loruttelun jälkeinen kuvan läpikäynti toimii kertauksena sisältöön.

Lorupussi

Lorukortteja voidaan säilyttää joko seinällä kaikkien nähtävillä tai lorupusseissa. Molemmat tavat ovat toimivia alle kolmivuotiaiden ryhmässä. (Nurmilaakso 2011, 37.) Kun lorukortit liittyvät tiettyyn arkipäivän tilanteeseen, voidaan ajatella, että lorupussin käyttö toimisi arjessa sujuvammin, sillä pussi on helppo liikuttaa tilasta toiseen. Alle kolmivuotiaiden kanssa on perusteltua käyttää lorupussia, sillä jo lorupussin esille ottaminen saa lapsen asennoitumaan mukavaan tapahtumaan, joka on alkamassa. Korttien lisäksi myös lorupussi ohjaa osaltaan lapsen havaintoja ja auttaa keskittymään yhteen asiaan. Tällainen konkreettisten materiaalien käyttö auttaa keskittymisen säilymisessä käsiteltävässä asiassa. (Nurmilaakso 2011, 37.) Lorukortin avulla lapsen on helpompi keskittyä loruun ja sen sisältöön, kun taas lorupussi kiinnittää lapsen

huomion koko loruttelutilanteeseen. Visuaalisesti kiinnostava lorupussi kätkee sisäänsä jotain jännittävää, jolloin lapsen mielenkiinto ja keskittyminen saadaan pidettyä loruhetkessä.

Pussin koristelulla ja materiaalivalinnoilla voidaan lisätä pussin kiehtovuutta. Muun muassa erilaiset kankaat, napit, helmet ja kulkuset stimuloivat niin tunto-, näkö- kuin kuuloaistiakin. Lorupussin ulkonäössä voi myös huomioda esimerkiksi aiheen, johon pussin sisältämät lorukortit liittyvät. Koristuksilla voidaan antaa lapselle vihjeitä käsiteltävästä aiheesta ja näin tuoda teemaa selvemmin näkyväksi lapselle. Aina lorupussin ei kuitenkaan tarvitse liittyä tiettyyn aihepiiriin, vaan lorupussiin voi koota myös erilaisia lasta kiehtovia ja hauskuuttavia loruja. Vaikka pussilla ei olisikaan varsinaista teemaa, ulkomuodolla voi silti vaikuttaa sen kiinnostavuuteen ja loruhetken mielekkyyteen.

Lampi (1981, 61) tuo esille lukuhetkien toistuvuuden merkityksen. Lukuhetken säännöllinen toistuvuus saa lapset odottamaan niitä. Odotettu tilanne virittää lapset keskittymään hetkeen ja kuunteleminenkin onnistuu paremmin. Jos lukuhetket ovat epä säännöllisiä toimintoja arjessa, niiden pelisääntöjen oppiminen on haastavaa. (Lampi 1981, 61.) Siksi olisikin oleellista että toistuvuus näkyisi lorupussien käytössä. Käytön muodostuessa rutiiniksi arkeen, lapset osaavat odottaa ja asennoitua lorupussihetkeen jo ennen varsinaisen loruttelun alkua.

Kun lorupussia käytetään lapsiryhmän yhteisessä loruhetkessä, sillä on myös yhteisöllisyyttä luova rooli. Lorupussihetkestä tulee ikään kuin ryhmän oma salaisuus, mukava odotettu hetki, jossa aikuinen ja lapsi ovat yhdessä. Lorun nostaminen pussista sisältää omanlaisensa jännityksen, kun lapsi odottaa, minkä lorun hän tällä kertaa sai. Tällainen ryhmän me-hengen vahvistaminen lisää lasten turvallisuuden tunnetta ja turvallisuutta ryhmässä. Tuttu ryhmä tukee osaltaan lapsen kehitystä sekä luo turvallisuutta. Tuttu ympäristö, tutut lapset ja aikuiset, joilla on hyvä me-henki, edesauttaa myös osallisuuden tunnetta. (Repo 2013, 122–123.)

3 PÄIVÄKODIN ARKI

Lapsen päivähoito koostuu perushoitotilanteista sekä ohjatusta että vapaasta toiminnasta (Virolainen 2006, 118). Perushoitotilanteet ovat merkittävässä roolissa alle kolmivuotiaiden lasten päiväkotiryhmässä. Nämä toiminnot jaksottavat lapsen arkea päivähoitossa (Kuokkanen 2006, 58). Toistuvat perushoitotilanteet rytmittävät pienten lasten päivää luoden arkeen jatkuvuutta ja sen myötä tunteen turvallisuudesta. Säännöllisen päivärytmin lisäksi keskeisessä osassa turvallisuuden tunteen syntymiselle ovat ryhmän aikuiset. Turvalliset aikuiset välittävät lapsesta ja toimivat tavoitteiden mukaisesti. (Siren-Tiusanen & Tiusanen 2001, 67.) Perushoitotilanteet sekä turvallinen arki ja aikuinen muodostavatkin tämän luvun sisällön.

3.1 Perushoitotilanteet

Varhaiskasvatus koostuu hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. Se, kuinka paljon eri osa-alueita painotetaan, on yhteydessä lapsen ikään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2012, 15.) Varhaiskasvatuksen sisältö muokkautuu siis lapsen yksilölliset tarpeet ja ikätason huomioiden. Esimerkiksi alle kolmivuotiaille lapsille perushoidolla on merkittävä osuus päivästä. Lapsen perushoittoon kuuluvat tarvittavan unen ja levon saaminen, ravitseva ruokailu, hygieniakasvatus, pukeutumis- ja riisumistilanteet sekä ulkoilu (Kuokkanen 2006, 58; Virolainen 2006, 119). Tällaiset perushoitotilanteet ovat oleellinen osa lapsen päivää ja tällöin ne mahdollistavat myös hetkiä lapsen ja aikuisen vuorovaikutukselle (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2012, 16).

Arjen perushoitotilanteisiin on hyvä kiinnittää työntekijänä huomiota, koska ne ovat lapsen terveyden ja vireystilan kannalta tärkeitä tapahtumia. Lisäksi ne ovat lapselle arvokkaita kasvatuksellisia hetkiä ja mahdollistavat itsenäistymisen harjoittelua ja kehittymistä. (Siren- Tiusanen & Tiusanen 2001, 69.) Lapsi voi myös itse osallistua perushoitotilanteissa. Aikuisen ei ole tarkoitus tehdä asioita lapsen puolesta, vaan hän voi osallistaa lasta tämän iän ja kehitystason mukaan. Vuorovaikutus aikuisen ja lapsen välillä on aktiivista ja lapsi pääsee itse osallistumaan toiminnassa. (Virolainen 2006, 119.) Vuorovaikutuksen myötä lapselle luodaan myös turvaa ja luottamusta arkitilanteisiin (Niskanen 1996, 37).

Perushoidosta ei saisi muodostua kiireen keskellä aikataulutettua rutiinia, sillä silloin työntekijältä voi unohtua tilanteessa läsnä oleminen ja välittäminen. Keskittyminen siirtyy lapsesta itse toimintaan. Vaikka perushoitotilanteet ovat osa päiväkodin arkea ja rutiinia, niissä ei kuitenkaan kuulu toimia liian rutiininomaisesti huomioimatta lapsen persoonaa ja tyypillistä tapaa toimia. Tilanteiden näkeminen välttämättömänä toimintona päiväkodin arjessa on vääränlainen lähestymistapa niihin. (Virolainen 2006, 118–120.) Liian usein kireä ilmapiiri tai kiire voi alkaa vaikuttaa siihen, kuinka lapsille puhutaan. Esimerkiksi pienimuotoinen lorutteluhetki voi pukemis- tai hoitotilanteessa katkaisee kiireen ja antaa työntekijälle mahdollisuuden positiiviseen hetkeen lapsen kanssa. (Lampi 1981, 64.) Perushoitotilanteet mahdollistavat lapselle aikuisen kohtaamisen yksilöllisesti ja läheisesti. Tällöin lapsi pystyy toteuttamaan aikuisen kanssa tunnetankkausta ja kokemaan arvokasta itsenäiseksi opettelua kasvatuksellisten mahdollisuuksien kautta. (Virolainen 2006, 118–120.) Hoitotilanteisiin sisältyy siis aina kasvatusta, opetusta ja ohjausta, eikä niiden merkitys pidä väheksyä lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2012, 16).

Koska päiväkodin arki kulkee yleensä päiväohjelman mukaan, voi lapsen hoito olla hyvin aikataulutettua ja rytmisidonnaista. Tällöin vaarana on, että yksilöllinen hetki aikuisen kanssa ja lapsen omien tarpeiden huomioiminen saattavat jäädä kiireessä vähemmälle huomiolle. Päiväkodin arjessa toiminnoista toiseen siirtyminen ei aina välttämättä suju jouhevasti ja odottamistilanteilta ei voida tällöin välttyä. (Kuokkanen 2006, 58.) Päiväkodin arjessa on tilanteita, jotka voivat olla joillekin lapsille hankalia. Usein näitä ovat siirtymätilanteet, eli riisumiset, pukemiset ja eri toiminnoista toiseen toimintoihin siirtymiset. Välttyäkseen hankaluuksilta näissä tilanteissa kannattaa siirtymät suunnitella tarkkaan. (Vilèn ym. 2008, 532.)

Monet lapset tulevat levottomiksi pelkästä ylimääräisestä hälystä (Vilèn ym. 2008, 532). Vuoron odottaminen voi olla haasteellista, sillä lapsi voi tuntea tilanteen turhauttavaksi tai jännittäväksi. Odottaminen voi riistäytyä käsistä ja lapsi voi aiheuttaa muille häiriötä tönimällä tai vaeltelemalla ympäriinsä. (Kanninen & Sigrids 2012, 177.) Levottomia siirtymiä, esimerkiksi uloslähtemisiä, voi rauhoittaa jo pelkästään sillä, että jokainen aikuinen tietää oman tehtävänsä ja paikkansa niissä (Vilèn ym. 2008, 532). Tällaisia häiriöitä ja levottomuuksia voidaan vähentää myös ennakoinnilla tilanteita. Työntekijä voi hyödyntää lorupussia ja auttaa lapsia toimimaan arjessa. Lapset oppivat tunnistamaan lorupussin ja he pystyvät ennakoimaan tilannetta ja tiedostavat

mitä seuraavaksi on tulossa. Tilanteen mahdollistaessa yksittäisen lapsen kanssa lorutelu on hyvä hetki huomioida lapsi yksilöllisesti (Koivunen 2009, 60).

3.2 Turvallinen arki

Lapsen aivojen kehitykseen vaikuttavat läheisen hoitajan antama pitkäaikaishoiva sekä arjessa toistuvien kokemusten laatu: ovatko ne olleet myönteisiä, ennustettavia ja lapsen luottamusta herättäviä vai kielteisiä (Mäkelä 2009, 64). Toistuvan arjen avulla pieni lapsi pystyy ennakoimaan tulevia tapahtumia ja hän kokee päiväkodissa olemisen turvalliseksi. Tällöin lapsen stressitasokin laskee ja aivot pystyvät kehittymään paremmin.

Stressi on yksi riskitekijä lapsen kehityksen kannalta. Ajoittain myös lapsella voi olla stressin tuntemuksia, joiden mennessä ohi lapsen toiminta palautuu tavanomaiseksi. (Kronqvist 2012, 25.) Päiväkotiin siirtyminen voi olla lapselle tällainen stressaava tilanne. Pieni lapsi kohtaa kerralla suuren määrän uusia vuorovaikutussuhteita, kun hän siirtyy kotoa isoon lapsiryhmään. Toisten lasten kanssa oleminen voi olla täysin uutta ja siksi jopa pelottava kokemus. Pelkoa voi lisätä myös vieras ja meluisa ympäristö sekä uudet aikuiset omien tuttujen vanhempien sijaan. Lapsen hyvinvoinnin kannalta olisi tärkeää, että työntekijät kiinnittäisivät huomiota lapsen olotilan havainnointiin, sillä pieni lapsi ei välttämättä osaa vielä kertoa sanoin kokemuksistaan. Tällaisessa tilanteessa työntekijä voi vaikuttaa lapsen hyvinvointiin luomalla turvaa lapselle. Esimerkiksi päivärytmin säännöllisyys auttaa lasta ennakoimaan tilanteita ja vähentämään turvattomuuden tunnetta, sillä jatkuvat äkilliset muutokset päiväjärjestyksessä ovat lapsen stressiin vaikuttava tekijä. (Koivunen 2009, 84.) Jos stressi on jatkuvaa, pitkäkestoista tai hyvin voimakasta, vaikuttaa se negatiivisesti lapsen kehitykseen (Kronqvist 2012, 25).

Lapsen aivojen kehityksen kiihkein vaihe alkaa noin kolme kuukautta ennen syntymää. Intensiivisin vaihe jatkuu kolmivuotiaaksi asti, minkä jälkeen aivojen kehitys hidastuu hiljalleen. (Mäkelä 2009, 63.) Tämän ajanjakson aikana lapsi myös reagoi herkimmin stressaantumalla. Pitkään jatkuva stressitila lisää kortisolin tuotantoa aivoissa. Pienen lapsen kehittyville aivoille jatkuva kortisolin liiallinen määrä onkin erittäin haitallista. Se vaikuttaa muun muassa etuotsalohkon aivokuoreen, joka mahdollistaa sosiaalisten vihjeiden lukemisen ja oman käytöksen sopeuttamisen sosiaalis-

ten sääntöjen mukaan. Liiallisella kortisolin määrällä on negatiivisia vaikutuksia myös lapsen immuunijärjestelmään, oppimiskykyyn ja kykyyn ilmaista tunteita. (Kanninen & Sigfrids 2012, 122.)

Stressaantunut lapsi ei välttämättä kykene rentoutumaan. Rauhoittavat hetket arjessa mahdollistavat stressivasteen pienenemiseen ja auttavat pitämään oppimiskykyä yllä (Kanninen & Sigfrids 2012, 122). Arjen säännöllisyys ja sen tuoma turvallisuuden tunne on hyvä keino katkaista ja vähentää lapsen stressiä päivähoitossa. Pidemmällä aikajaksolla ennakoitavuus voi vähentää lasten stressaantumista.

Kuten aiemmin on tullut jo esille, päiväkodin arki koostuu tietyistä päivätoiminnoista. Toimintojen toistuvuudella on merkityksensä turvallisuuden tunnetta ajatellen. Aro & Siiskonen (2003) tuovatkin esille ympäristön tapahtumien ymmärtämisen ja ennakoimisen merkityksen lapselle. Yhdessä ne luovat hallinnan ja turvallisuuden tunnetta, mikä rauhoittaa tilanteissa olemista ja toimimista. Tämä samanlainen tunnetila syntyy lapselle toistuvien hoitokäytänteiden kautta. Koska alle kolmivuotiaiden ajattelu on hyvin tilannesidonnaista, on päivärytmiin liittyvien toimintojen oltava samankaltaisia ja toistuvia. Myös aikuinen voi vaikuttaa lapsen turvallisuuden tunteeseen huomioimalla lapsen ympäristön. Ympäristö, jossa tapahtumat ovat johdonmukaisia ja ennakoitavia, vahvistaa lapsen turvallisuuden tunnetta. Kun lapsi kokee olevansa turvassa, hän on rauhallinen ja ymmärtää ympäristönsä paremmin. (Vilén ym. 2008, 226; Aro & Siiskonen 2003, 167.)

Lapsen turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat myös yhteiset säännöt ja rajat. Niiden määrällä ei ole niinkään merkitystä, vaan oleellista on että nämä yhteiset pelisäännöt on sisäistetty. Perusturvallisuus edellyttää niiden olemassaoloa, jotta lapsille syntyy varmuus tilanteisiin. (Aho 1997, 50.) Jotta lapset tuntisivat säännöt osaksi arkea, aikuisten tulee mallintaa niitä. Yhtenäisen näkemyksen saaminen edellyttää että säännöt ja ohjeet on purettu yhdessä auki ryhmän kesken. (Kanninen & Sigfrids 2012, 175.) Pienelle lapselle turvallinen arki koostuu siis johdonmukaisesta ympäristöstä, johon kuuluvat rajat.

3.3 Turvallinen aikuinen

Lapsen turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat myös päivähoitoryhmän jäsenet. Aikuis-
ten ja lasten välinen läheisyys tuo yhteenkuuluvuuden tunteen jokaiselle ryhmässä
olevalle. Tällaisella päivähoitoryhmän myönteisellä ilmapiirillä on osansa perusturval-
lisuuden tuntemiseen. Myönteinen ja lämmin ilmapiiri vaikuttaa lapsen olotilaan ryh-
mässä. (Aho 1997, 51.) Kireä tunnelma ja aikuisten negatiivinen energia saa lapset
varuilleen. Siksi on oleellista että ryhmän aikuiset ovat suvaitsevaisia ja perusasenteel-
taan positiivisia. Lapset mallintavat aikuisten käyttäytymistä, jolloin myönteinen aja-
tusmaailma saadaan siirtymään myös lapsille.

Ennakoitavuuden lisäksi turvaa tuovia tekijöitä ovat siis aikuiset, jotka toimivat yh-
denmukaisesti ja välittävät lapsista aidosti (Siren-Tiusanen & Tiusanen 2001, 67).
Mitä pienemmistä lapsista on kyse, sitä merkittävämpi on aikuisen rooli (Vilén ym.
2008, 225). Alle kolmevuotiaiden ryhmässä lapset ovat hyvin riippuvaisia vanhem-
mistaan. Tämän vuoksi lapsi tarvitsee päiväkotiarkeen turvallisen aikuisen. (Opas
2013, 161.) Tällaisia aikuisia päiväkodissa ovat vastuukasvattajat, joita voidaan kutsua
myös omahoitajiksi tai kasvatuskumppaneiksi. Vastuukasvattajien rooli alle kolmi-
vuotiaiden ryhmässä korostuu, kun pieni lapsi viettää vastuukasvattajan seurassa suu-
rimman osan päivähoitopäivästään (Opas 2013, 161; Mikkola & Nivalainen 2009, 21).
Vastuukasvattaja onkin yleensä tiiviisti yhteistyössä perheen kanssa, jolloin lapselle
tutuksi tulevan aikuisen merkitys näkyy myös päivähoidossa. Vaikka vastuukasvattaja
onkin lapsen ensisijainen kasvattaja päivähoidossa, ei ryhmän muiden aikuisten rooli
ole yhtään vähäisempi. Kaikkien lapsen ympärillä olevien aikuisten on tarkoitus luoda
lapselle turvallinen olo päivähoidossa.

Päiväkodin työntekijöiden vaihtuvuus on kuitenkin haaste, joka vaikuttaa varsinkin
alle kolmivuotiaiden ryhmissä (Siren- Tiusanen 2001, 22). Erityisesti alle kolmivuoti-
aiden lasten päiväkotiryhmässä lapsen kiintyminen yhteen työntekijään on merkittä-
vässä roolissa lapsen päivähoitoon sopeutumisen kannalta (Vilén ym. 2008, 117–118).
Kasvattajan pysyvyys ryhmässä olisi ihanteellista myös eheän arjen kannalta, sillä
jatkuva vaihtuvuus luo lapselle sisäistä epävarmuutta, kun tutuksi tullut aikuinen hävi-
ää ryhmästä. Tällaiset lyhyet ja vaihtuvat ihmissuhteet voivat saada lapsen vaikeiden
tunteiden valtaan. Lapsi ei pysty välttämättä käsittelemään tilannetta ja stressaantues-
saan hän on alttiimpi erilaisille rasituksille. Pienimmät lapset joutuvat venyttämään

liikaa sopeutumiskykyään tällaisissa tilanteissa. Vaikka joustavuus onkin alle kolmivuotiaille suuri voimavara selviytyä erilaisista tilanteista, se voi olla myös uhkatekijä. (Siren- Tiusanen 2001, 22.) Lapsen ei tarvitse passiivisesti sopeutua kaikkeen. Turvallisen aikuisen tehtävä on luoda lapselle tunne siitä, että hän kuuluu johonkin. Kokeemus omasta tärkeydestä jollekin luo merkitystä lapsen elämälle.

Päiväkodissa ryhmän aikuiselta vaaditaan herkkyyttä tunnistaa, jos lasta painaa jokin asia (Laine ym. 2008 288). Lapsen viestien havainnoinnin merkitys korostuu alle kolmivuotiaiden kanssa. Alle kolmivuotiaat tarvitsevat aikuiselta läheisyyttä, joka luo pienen lapsen arkeen turvallisuuden tunnetta. Tämän vuoksi sylin tarjoaminen on erityisen tärkeää. (Vilèn ym. 2008, 226.) Vanhemmista eroaminen päivän ajaksi sekä turvallisen suhteen luominen päiväkodin aikuisiin on kriittistä aikaa. Pienelle lapselle on vaativaa jakaa aikuisen läheisyys ja huomio toisten lasten kesken. (Mäkinen 1999, 297.)

4 ARJEN STRUKTUROINTI

Strukturilla tarkoitetaan rakennetta (Tuki varhaiskasvatuksessa). Päiväkodissa strukturilla tarkoitetaan säännöllistä päivärytmiä ja eri toimintojen, kuten esimerkiksi ulkoilun ja ruokailun järjestystä. Jokainen siirtymävaihe voidaan strukturoida erikseen ja strukturin määrää voidaan vaihdella ryhmän tai yksittäisen lapsen tarpeiden mukaan. (Koivunen 2009, 62–63.) Strukturi on ajan, paikan, toiminnan ja toiminnassa mukana olevien ihmisten säännöllisyyttä, pysyvyyttä ja jäsentyneisyyttä (Tuki varhaiskasvatuksessa).

Miksi strukturoida?

Koska työntekijöiden vaihtuvuus on väistämätöntä päiväkodissa, säännöllisen arki-rytmin merkitys korostuu. Lapsi voi turvautua toistuvuuteen ja säännönmukaisuuteen sellaisena aikana, kun jokin muu tekijä arjessa muuttuu. (Siren- Tiusanen 2002, 22.) Strukturioimalla arkea lapsi saa tunteen elämän käsiteltävyydestä ja jäsenettävyydestä. Tunne elämän jatkuvuudesta syntyy, kun toistuvat rutiinit seuraavat toisiaan. (Suhonen 2005, 53–54.) Arjen strukturointi lisää lapsen turvallisuuden tunnetta ja vähentää levottomuutta niin perustoiminnoissa kuin siirtymätilanteissa (Koivunen 2009, 58,

62). Taaperokäisten kohdalla rutiinit helpottavat siirtymätilanteita ja ovat yhteydessä itsenäisyyden ja luottamuksen kehittymiseen (Systma ym. 2001, 241). Kun lapsi tietää, mitä seuraavaksi tapahtuu ja mitä häneltä siinä tilanteessa odotetaan, hän tuntee olonsa turvalliseksi (Kanninen & Sigfrids 2012, 175).

Päiväjärjestyksen strukturointi luo päivälle selkeän rakenteen ja helpottaa ajan käsitystä. Näin lapsen on helpompi ennakoida tulevaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 36.) Toistuvan ja tutun arkirytmien avulla lapsi tietää, mitä missäkin tilanteessa tapahtuu ja mitä häneltä näissä tilanteissa odotetaan. Usein esimerkiksi häiriökäyttäytymisen ja uhmakohtausten taustalla voi olla epävarmuus siitä, millaista käytöstä lapselta odotetaan eri tilanteissa (Kanninen & Sigfrids 2012, 175). Lapsilla, joiden nukkumaanmenoon liittyy järjestelmällisiä rutiineja, on todennäköisesti vähemmän ongelmia nukahtamisen kanssa (Wildenger ym. 2008, 69). Lapselle koostuu johdonmukaisista rutiineista päiväkodin toiminnalle kehys, joka auttaa lasta hahmottamaan päivän kulun. Rutiinien avulla lapsi tietää, mitä milloinkin on tapahtumassa, eikä hänen tarvitse käyttää turhaa energiaa sen pohtimiseen. Päivän eri vaiheita olisi hyvä viestittää lapselle jollain tutulla merkillä. (Hohmann ym. 1993, 29–30.) Pelkkä sanallinen ohjaus ei aina välttämättä riitä, vaan on hyvä miettiä lapselle sopivia keinoja strukturoida päivää.

Rutiineiksi määritellään toiminnot, jotka tapahtuvat samassa järjestyksessä ja suunnitellun samaan aikaan päivittäin (Cassidy 1992, 52 Systman ym. 2001, 241 mukaan). Tyypillisiä nukkumaanmenoon liittyviä rutiineja ovat esimerkiksi hampaiden peseminen ja iltasadun lukeminen. Arjen eri tilanteet, kuten hoito- ja leikki-tilanteet, muodostavat lapsen päivärytmille selkeän perustan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2012, 16). Päivittäin samoina toistuvat hoitokäytännöt auttavat pientä lasta ymmärtämään ja ennakoimaan ympäristön tapahtumia. Tämä tutuus luo lapselle hallinnan ja turvallisuuden tunteen. (Aro & Siiskonen 2003, 167.) Turvallisuuden ja tuttuuden tunnetta luovat esimerkiksi samassa järjestyksessä toistuvat tapahtumat ja se, että tietyt toiminnot tehdään tietyissä paikoissa. Mitä pienempi lapsi on, sitä tilannesidonnaisempaa hänen ajattelunsa on, joten päivärytmiin liittyvät tilanteet, kuten aamupiiri tai nukkumaanmenoon liittyvät rutiinit, ovat erittäin tärkeitä ympäristön ymmärtämisessä (Aro & Siiskonen 2003, 167).

Rutiinien on todettu olevan tärkeitä ennustettavuuden, pysyvyyden ja turvallisuuden tunteiden vahvistajia (Systma ym. 2001, 241). Säännölliset rutiinit luovat pysyvyyttä ja ennustettavuutta perhe-elämään, mikä parantaa lapsen hyvinvointia ja terveyttä (Wildenger ym. 2008, 69). Rutiinit toimivat ohjeena lapsille siitä kuinka tietyssä tilanteessa tulee toimia. Niiden oppiminen tapahtuu vähitellen päiväkodin arjessa. Rutiinien oppiminen edellyttää toistoa ja säännöllisyyttä sekä pitkäjänteisyyttä työntekijältä. (Kanninen & Sigfrids 2012, 175–176.) Tietyn toiminnan on tapahduttava tietyssä tilanteessa riittävän usein, jotta se muodostuu rutiiniksi.

Päiväkodin hektisessä arjessa on usein hetkiä, jotka haastavat työntekijätiimiin ja laittavat koetukselle muun muassa yhteistyön toimivuuden. Tällaisiin kiireisiin ajankohtiin kuuluvat ulkoilusta sisääntulo ja lasten riisuminen, lasten hygienian hoitoa vaativat tilanteet sekä ruokailu ja sieltä siirtyminen rauhoittaville päiväunille. Nämä tilanteet pyritään pitämään pysyvinä ja säännöllisinä, jotta lapselle syntyy tietynlainen johdonmukaisuus päiväkodin arjesta. (Siren-Tiusanen & Tiusanen 2001, 68.) Aikuisen vastuulla on tarjota lapselle kasvuympäristö, jossa tapahtumat etenevät johdonmukaisesti ja ennustettavasti, ja näin vahvistaa turvallisuuden tunnetta (Aro & Siiskonen 2003, 167).

Miten strukturoida?

Arkea voidaan strukturoida eri keinoin. Tyypillisiä päivähoidon strukturointikeinoja ovat kuvat (Vilèn ym. 2008, 531) sekä värien tai kuvasymbolien käyttö eri tiloissa ilmaisemassa tilassa tapahtuvaa toimintaa. Kuvien avulla voidaan strukturoida joko koko päivän tapahtumia tai yksittäistä toimintaa (Vilèn ym. 2008, 531). Toiselle lapselle kuvat päivän tapahtumista ja niiden läpikäyminen joka päivä voi olla tärkeää, kun taas toinen lapsi tarvitsee kuvat tuekseen pelkästään esimerkiksi kylpyhuoneessa toimimiseen. Lasta voidaan auttaa monella tapaa hahmottamaan tapahtumien järjestyksiä. Kuvien tarkoituksena on konkretisoida tilanteita ja tapahtumia sekä hahmottaa lapselle, mistä tilanteet alkavat, miten ne etenevät ja keitä kaikkia tilanteessa on mukana. Kuvat auttavat lasta myös ymmärtämään mitä häneltä odotetaan (Aro & Siiskonen 2003, 167.)

Kuvastruktuurin käyttö on keino tukea lapsen kykyä jäsentää tapahtumia. Kuvastruktuurissa käytetään kuvakortteja, jotka ovat kiinnitetty peräkkäin seinälle. Kuvat voivat

olla myös esimerkiksi kellon muodossa (Suhonen 2005, 53). Kuvastruktuuria eli päivän toimintoja käydään läpi usein aamupiirissä, joten se voi jäädä hieman kaukaisemmaksi muistuttajaksi lapsille. Lorupussi on helppo ottaa ja tuoda mukaan tilanteeseen. Siinä lapsia pystytään osallistamaan mukaan päiväkotiarjen läpikäymiseen ja se mahdollistaa yksilöllisiäkin hetkiä aikuisen ja lapsen välille. Kuvastruktuurin ja lorupussin yhdistäminen ei tietenkään ole poissuljettu ajatus. Aamulla läpikäydyt toiminnot kiteytyvät lorupussihetkeen.

Arjen strukturoinnin apuna käytettävässä lorupussissa, voidaan ottaa huomioon myös erilaiset oppijat. Eri aistikanavien käyttö hyödyntää lapsen omia vahvuuksia ja auttaa opettavan asian ymmärtämisessä. Visuaalisesti oppivaa lasta helpottaa, jos opettavan asian ohjaamisessa käytetään jonkinlaista kuvaärsykettä. Tällöin ymmärtämistä helpottaa näköhavainto tai mielikuva opetettavasta asiasta. (Kerola 2001, 111–112.) Visuaaliseen oppimiseen lorupussissa toimivat lorukortit sekä lorupussi. Auditiiiviselle oppijalle arjen strukturoinnin ymmärtämistä helpottaa kuuleminen. Uusi tieto tai opettavat taidot on esitettävä tätä kanavaa hyödyntäen. Auditiiivinen oppija pystyy tarvittaessa myös palauttamaan mieleensä kuulemansa. (Kerola 2001, 112.) Lorupussissa käytettävien lorujen kuuleminen auttaa näin siis auditiiivisesti oppivaa lasta. Lorutteleamalla pelkät kuvat saavat äänen, joka tuo uutta ulottuvuutta strukturiin.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda arjen perustoimintotilanteiden järjestystä selkiyttävät lorupussit alle kolmivuotiaiden ryhmään. Kun tietyssä tilanteessa toistuu loru päivittäin, siitä muodostuu lapselle arkea strukturoiva piirre. Eri toimintojen jäsentäminen mahdollistaa lapselle tilanteiden ennakoimisen, mikä luo turvallisuutta päiväkodin arkeen. Opinnäytetyöprosessin aikana kehitettiin tähän tarkoitukseen kaksi arjen strukturointia tukevaa lorukokonaisuutta. Tässä luvussa avataan opinnäytetyön etenemisprosessia. Lisäksi kuvataan laadullisen tutkimusotteen hyödyntämistä opinnäytetyön toteutuksessa ja kyselylomaketta sekä sen käyttöä tiedonhankintamenetelmänä.

5.1 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyön idean varmistuttua, otettiin yhteyttä muutamiin mikkeliiläisiin päiväkoiteihin sekä Vantaalla olevaan päiväkotiin. Opinnäytetyön prosessi lähti kunnolla käyntiin maaliskuussa 2013, jolloin vantaalaisesta päiväkodista vastattiin ja saatiin loruille innokas vastaanotto. Päiväkodin kanssa tehtiin sopimukset (liite 1) opinnäytetyön tekemisestä huhtikuussa 2013, jonka jälkeen oltiin yhteydessä Vantaan kaupungin päivähoiton esimieheen, jolta haettiin tutkimuslupahakemus opinnäytetyötä koskien toukokuussa 2013. Tutkimuslupa (liite 2) myönnettiin kesäkuun 2013 alussa.

Sopimusten teon jälkeen tavattiin ohjaavan opettajan kanssa ja työstettiin jo valmiina olevaa suunnitelmaa sekä kyselylomakkeita. Aiemmin kerättyä teoriatietoa hyödyntäen muodostettiin alkukyselylomake, jota vielä viimeisteltiin ennen päiväkotiin viemistä. Alkukyselylomake (liite 3) käsitteli päiväkodin nykytilannetta lorujen käytöstä sekä arjen rakenteesta. Nykytilanteen kartoituksen tarkoituksena oli selvittää mihin tilanteisiin tekisimme lorupussin/pusseja. Kyselylomakkeiden ohjaavalla opettajalla hyväksyttämisen jälkeen, kyselylomakkeet vietiin lapsiryhmän työntekijöille huhtikuussa 2013. Työntekijöiden kanssa sovittiin että opinnäytetyöstä informointi lasten vanhemmille tapahtuisi heidän toimestaan. Vanhemmilta ei kysytty erikseen lupaa opinnäytetyön toteutuksessa, sillä työntekijät toimivat havainnoijina eikä ryhmän lapsia tuoda esille yksilöidysti.

Toukokuun 2013 alussa saatujen vastauksien perusteella päiväkotiryhmästä ilmeni tarve pukeutumistilanteiden rakentamiseen. Vastausten avulla aloitettiin lorupussin (liite 5) ja lorukorttien (liite 6, 7) suunnittelu ja tekeminen. Kesäkuun 2013 alussa lorupussin käytännön toteutus aloitettiin opintoihin liittyvän harjoittelun aikana. Ennen lorupussin käyttöönottoa, yksi opinnäytetyön tekijöistä esitteli lorupussin lapsille ruokapiirissä, jossa sitä muutaman kerran käytettiin. Näin lapset tutustutettiin pussiin ja kerrottiin sen sisällöstä. Tämän jälkeen loruja otettiin pukemistilanteen yhteydessä yhdessä yhden lapsen tai pienryhmän kanssa.

Myöhemmin kesäkuussa 2013 työntekijältä heräsi kiinnostus myös päivälepoaiheeseen suunnatusta lorupussista. Saatuamme luvan ohjaavalta opettajalta toisen lorupussin tekoon, valmistettiin kesäkuun 2013 loppupuolella toinen kolme loru (liite 9, 10)

sisältävä lorupussi (liite 8) päivälepohteen. Päiväkodissa ollut päivälepohteen kuuluva kirjan lukemishetki korvattiin lorupussilla.

Jo opinnäytetyön ideointivaiheessa kerättyä teoretietoa täydennettiin toiminnallisen osuuden rinnalla kesän 2013 aikana. Aiemmin keväällä 2013 tehtyä loppukyselylomaketta hiottiin kesän aikana tulleiden muutoksien pohjalta. Päiväkodin heinäkuussa 2013 kiinni olemisen sekä työntekijöiden kesälomien takia loppukyselylomakkeiden (liite 4) vastaukset kerättiin vasta elokuun 2013 alussa. Vastauksien saamisen jälkeen ne purettiin. Loppusyksystä 2013 opinnäytetyötä viimeisteltiin.

5.2 Kvalitatiivinen tutkimusote tiedonkeruussa

Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus käsittelee mitattavissa olevia asioita ja niiden välisiä suhteita. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus sen sijaan käsittelee kaikkea sitä, mikä ei ole mitattavissa. (Kananen 2010, 37.) Laadullisen tutkimuksen avulla pyritään löytämään tosiasioita (Hirsjärvi 2002,152). Lisäksi kvalitatiivisessa tutkimuksessa korostuu osallistujien näkökulmat ja kokemukset tutkittavasta aiheesta. Tällöin ollaan kiinnostuneita yksittäisistä tapauksista ja tiedon subjektiivinen luonne korostuu. (Puusa & Juuti 2011, 47, 48.) Aidon elämän kuvaaminen muodostaa lähtökohdan kvalitatiiviselle tutkimukselle (Hirsjärvi 2002,152).

Ensisijaisena kiinnostuksen kohteena opinnäytetyössä ovat työntekijöiden kokemukset sekä havainnot ja arviot lasten suhtautumisesta lorupussien käyttöön, sen sijaan että opinnäytetyöllä haettaisiin tietoa siitä, kuinka lorupussit auttavat lasta muodostamaan käsityksen struktuurista. Opinnäytetyön kannalta tärkeitä ovat siis siitä saadut käyttökokemukset. Kokemukset kuuluvat keskeiseksi osaksi laadullista tutkimusta, mikä on syynä tutkimusotteen valintaan ja hyödyntämiseen. Lisäksi opinnäytetyön luonne ja toteutus eivät luonteeltaan sopisi määrälliseen tutkimukseen. Tilaston tekeminen olisi hankalaa tällaisesta aiheesta, jossa painottuvat ihmisten kokemukset. Struktuurin muodostumisen syvällisempi tutkiminen ei opinnäytetyön puitteissa ollut mahdollista aiheen laajuuden vuoksi. Tällaisessa tutkimuksessa tarvittaisiin useampia vertaisryhmiä ja pitkittäistutkimusta vaikutusten selvittämiseksi. Tätä mahdollisuutta pohditaan tarkemmin kuudennen luvun jatkotutkimus ja -kehittelyosiossa.

Otoskoon eli tutkimukseen osallistuvien henkilöiden lukumäärän määrittelyn laadullisessa tutkimuksessa tulisi olla tarpeeksi tarkka (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 70). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa osallistujat valitaan tarkoituksenmukaisesti, toisin kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa, jossa osallistujat voidaan valita sattumanvaraisesti (Hirsjärvi 2002, 155). Laadulliseen tutkimukseen osallistuvien henkilöiden valinnassa käytetään tarkoituksenmukaisuusperustelua. Mukaan valitaan pieni, harkinnanvarainen määrä tutkimuksen kannalta keskeisiä henkilöitä, joilla on kokemusta ja/tai mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta asiasta tai jotka muuten ovat tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaisia. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimukseen osallistujien määrä ei olekaan yhtä oleellista kuin tutkittavien ”laatu” eli se, kuinka hyvin he sopivat tutkimuksen tarkoitukseen. (Puusa & Juuti 2011, 55.)

Kyselylomakkeisiin vastanneilla henkilöillä täytyivät aiemmin esille tulleet tarkoituksenmukaisuusperustelun kriteerit. Opinnäytetyöhön valittiin tarkoituksenmukaisesti juuri ne henkilöt, joiden näkemyksillä oli opinnäytetyön kannalta merkitystä. Tuotoksen testaamisen arvioinnissa päädyttiin hyödyntämään ryhmän koko kasvatushenkilökunnan havainnoiteja lorupussin käytöstä. Lorupussia testattiin alle 3-vuotiaiden ryhmässä, jolloin kasvatushenkilöiden näkökulma ja havainnot korostuivat tiedon hankinnan kannalta. Alle kolmevuotiaat lapset eivät olisi välttämättä pystyneet tuottamaan tarvittavaa tietoa opinnäytetyön aiheeseen eli struktuuriin liittyen. Lisäksi työntekijät ovat olleet pidempään lapsiryhmässä, joten he tuntevat lapset jo entuudestaan. Tällöin lorupussin vaikutuksista arjen struktuurin apuna olemiseen tulevat paremmin esille.

5.3 Kyselylomake tiedonhankintamenetelmänä

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään aineistonkeruumenetelminä havainnointia, haastattelua, kyselyä sekä erilaisiin dokumentteihin perustuvaa tietoa (Tuomi & Sarajärvi 2002, 73). Opinnäytetyössä hyödynnettiin näistä menetelmistä kyselyä. Tiedonkeruumenetelmänä päädyttiin käyttämään kyselylomakkeita, koska se koettiin sopivimmaksi aiheeseen. Myös välimatka ja aikataulut vaikuttivat valintaan, sillä esimerkiksi haastattelun tekeminen olisi resurssien puitteissa ollut hankalaa.

Kyselylomakkeen avulla voi kerätä tietoa muun muassa toiminnoista, tosiasioista ja käsityksistä (Hirsjärvi 2000, 184). Standardoidussa kyselyssä kaikilta vastaajilta halu-

taan saada selville sama asia (Hirsjärvi 2000, 180; Jyrinki 1976, 25). Opinnäytetyössä käytettiin standardoitua kyselylomaketta, sillä kyselyllä haluttiin saada selville samat asiat ryhmän eri työntekijöiltä. Aloituskyselylomakkeen tarkoituksena oli kerätä tietoa päiväkodin sen hetkisestä tilanteesta arjen struktuurin ja lorujen suhteen. Vastaajilta kysyttiin kokemuksia arjen struktuurin toimivuudesta, lorujen käytöstä ja käyttötilanteista sekä toiveista ja tarpeista lorujen käytölle arjen tilanteiden jäsentämiseen. Loppukyselyllä haluttiin selvittää kokemuksia lorujen käytöstä. Kyselylomakkeessa kysyttiin lorujen käyttötilanteita kokeilun aikana, niiden toimivuudesta kyseisissä tilanteissa, työntekijöiden havaintoja lasten suhtautumisesta lorujen käytöstä sekä työntekijöiden käyttökokemuksiin lorupusseista. Kyselyllä selvitettiin myös mielipiteitä ja arvioita lorupussien toimivuudesta arjen strukturoinnissa sekä niiden mahdollisia kehittämistarpeita. Kyselylomakkeen lopussa mahdollistettiin myös vapaamuotoiset kommentit aiheeseen liittyen.

Kysely voidaan toteuttaa erilaisin tavoin: posti- tai kirjekyselyllä, sähköpostilla ja www-kyselyllä, puhelinkyselyllä, haastattelukyselyllä sekä kontrolloidulla kyselyllä (Kananen 2010, 92–95; Valli 2007, 106–111; Hirsjärvi 2000, 183–184). Kyselylomakkeen muodossa päädyttiin käyttämään kontrolloitua kyselyä. Informoitu kysely on toinen kontrolloidun kyselyn muodoista (Hirsjärvi 2000, 183) ja sen koettiin olevan opinnäytetyön tarkoitukseen sopiva. Informoidussa kyselyssä tutkija jakaa henkilökohtaisesti lomakkeet kyselyyn osallistuville. Tällöin tutkijalla on mahdollista kertoa kyselyn tarkoituksesta ja selostaa kyselyn sisältöä työntekijälle. (Hirsjärvi 2000, 183.) Alkukysely voitiin jakaa vain osalle vastaajista henkilökohtaisesti aikatauluongelmien vuoksi. Loppukysely sen sijaan pystyttiin jakamaan suoraan kaikille vastaajille.

Kyselylomakkeen muodostuksessa tulee huomioida tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma. Vasta näiden selvittämisen jälkeen on mielekästä kerätä aineistoa. Kun tutkimusongelma on selvillä, vältetään tutkimuksen kannalta epäolennaisilta kysymyksiltä. (Valli 2007, 102–103.) Jotta saataisiin opinnäytetyötä palvelevaa tietoa, kyselylomakkeen laadinnassa tuli huomioida osuvuus. Osuvuudella ilmaistaan kuinka hyvin kysymyksillä saadaan tutkimuksen kannalta oleellinen tieto. (Pahkinen 2012, 15.) Kyselylomakkeiden testaaminen ulkopuolisilla henkilöillä voi auttaa selvittämään osuvuutta. Kyselylomakkeiden suunnittelu sekä vastaamistavan tulee sopia vastaajien käyttöympäristöön (Pahkinen 2012, 15). Koska kysely suoritettiin päiväkodissa, päädyttiin selkeään ja tiiviiseen paperiseen kyselylomakkeeseen. Päiväkodin hekti-

sen arjen vuoksi kyselyyn vastaamiseen ei haluttu menevän liikaa aikaa, jotta kaikki pystyisivät siihen vastaamaan ja antamaan laadukkaat vastaukset. Kyselylomaketta käytettäessä vastaajalla on mahdollisuus miettiä ja muuttaa halutessaan vastauksiaan, minkä voidaan ajatella lisäävän vastausten luotettavuutta. Vastaaja voi myös lukea kysymykset läpi ennen vastaamisen aloittamista. (Jyrinki 1976, 25.)

Huolellinen kysymysten muotoilu ja asetteleminen ovat avainasemassa tutkimuksen onnistumisessa. Hyvät kysymykset ovat yksiselitteisiä eivätkä johdattele vastaajaa vastausten annossa. (Valli 2007, 102.) Lauserakenteiden ollessa monimutkaisia vastauksiin voi tulla virheitä (Kananen 2010, 93). Vastaaja voi turhautua, mikäli kysymysten ymmärtämiseen kuluu liian paljon aikaa. Myös vierasperäisten sanojen käyttäminen kyselyssä voi vaikuttaa vastaajien suhtautumiseen tutkijaan ja tutkimukseen. Vierasperäiset sanat voivat saada henkilön vastaamaan varauksellisesti kysymyksiin. (Valli 2007, 105.) Kyselylomakkeen alkuun tehtiin lyhyt selvennys opinnäytetyön keskeisestä sisällöstä. Selvennyksessä avattiin sana struktuuri, jota käytettiin opinnäytetyön avaamisen/esittelyn lisäksi myös asteikkokysymyksessä. Tämä mahdollisti työntekijöiden perehtymisen aiheeseen ennen kysymyksiin vastaamista (Hirsjärvi 2000, 182). Tällöin myös käsitteen määritelmä oli kaikille vastaajille sama.

Lomakkeen suunnittelulla ja kysymysten tarkalla pohtimisella voidaan vaikuttaa kyselyn onnistumiseen (Hirsjärvi 2000, 185). Jälkikäteen on yleensä mahdotonta ja aikaa vievää paikkailla lomakkeesta unohtuneita asioita (Jyrinki 1976, 41). Kyselyssä päätettiin käyttämään avoimia ja monivalintakysymyksiä sekä asteikkokysymyksiä. Avointen kysymysten avulla haluttiin mahdollistaa työntekijälle vapaamman mielipiteen kertominen. Jos tutkimuksessa olisi käytetty pelkästään monivalintakysymyksiä, työntekijöiden oma näkökulma ei välttämättä olisi tullut riittävästi esille kyselyssä. Monivalintakysymyksissä laadittiin muutamia valmiita vastausvaihtoehtoja, jotka perustuivat aikaisempaan kokemukseen päiväkodin arjen tilanteista. Monivalintakysymyksiin jätettiin kuitenkin mahdollisuus valita kohta jokin muu? mikä?. Tämän ”strukturoidun kysymyksen ja avoimen kysymyksen välimuodon” (Hirsjärvi 2000, 186) tarkoituksena oli tuoda myös uusia näkökulmia opinnäytetyöhön. Samalla varmistetaan että vastaaja löytää itselleen sopivan vaihtoehdon. (Valli 2007, 123).

Kyselyssä käytettiin myös asteikkokysymystä, jolla haluttiin selvittää päiväkotiryhmän struktuurin toimivuutta. Asteikkokysymyksen vastausvaihtoehdot esitettiin Liker-

tin asteikolla numeroin yhdestä viiteen. Pariton määrä vaihtoehtoja mahdollistaa ”en osaa sanoa” vaihtoehdon. Tällöin vastaajan ei tarvitse ottaa kantaa asiaan. Parittomuuden idea onkin keskeistä Likert-asteikkoisessa mittarissa. (Valli 2007,115–116.) Asteikkokysymyksessä pyydettiin arvioimaan arjen struktuurin toimivuutta numeraalisesti asteikolla yhdestä viiteen. Kysymyksen yhteydessä numeraaliset arvot selitettiin sanallisesti (1=ei toimi, 2=toimii osittain, 3=en osaa sanoa, 4=toimii melko hyvin, 5=toimii erinomaisesti). Vastausvaihtoehtojen sanallinen selittäminen eli verbalisointi lisää luotettavuutta, sillä se vähentää vastaajan mahdollisuuksia tulkintaan ja sen myötä virheisiin (Valli 2007, 116).

Sekä alku- että loppukyselyihin vastattiin anonymisti. Kyselyissä ei myöskään tuotu esille ammattinimikettä tai muita vastaajan taustatietoja, sillä tällaisilla tiedoilla ei ollut merkitystä opinnäytetyön kannalta. Lisäksi taustatietojen kysyminen näin pienessä otoksessa olisi vaikuttanut vastaajien anonymiteettiä. Nimettömänä vastaamisen toivottiin mahdollistavan avoimen ja rehellisen mielipiteenilmaisun. Kyselylomakkeen etuna onkin haastattelijan vaikutuksen eliminoituminen. Lomakkeen avulla vastaajan on mahdollisesti helpompaa vastata kysymyksiin. (Jyrinki 1976, 25.)

Riskejä kyselyn käyttämisessä tiedonhankinta menetelmänä on tietenkin olemassa. Vastaajat eivät välttämättä suhtaudu kyselyyn tosissaan, mikä vaikuttaa heidän vastauksiinsa.(Hirsjärvi 2000, 182.) Kyselyä laatiessa kuitenkin oletettiin kohderyhmän vastaavaan huolellisesti ja rehellisesti. Yhtenä riskinä kyselylomakkeen käytössä on myös väärinymmärrykset (Valli 2007, 102; Hirsjärvi 2000, 182). Tällöin vastaaja saattaa ymmärtää kysymyksen väärin tai antaa vahingossa virheellisen tiedon. Tällaista tilannetta kuvataan mittausvirheeksi. (Pahkinen 2012, 15.) Väärinymmärryksestä johtuvilta mittausvirheiltä pyrittiin välttymään tekemällä kyselylomakkeesta rakenteeltaan selkeä ja riittävän tiivis. Vastaaja ei myöskään voi kysyä lisäkysymyksiä, jos ei ymmärrä kysyttyä asiaa kunnolla (Jyrinki 1976, 25). Vaikka avoimet kysymykset mahdollistavat vastaajan mielipiteen ilmaisun monivalintakysymyksiä paremmin, riskinä kuitenkin on vastaajien niukkasuus (Tuomi & Sarajärvi 2002, 76).

6 LORUPUSSIEN MUOTOUTUMINEN JA PALAUTE

Lorupussit haluttiin suunnitella nimenomaan yhteistyötahon toiveiden ja tarpeiden mukaan. Näiden selvittämisessä hyödynnettiin alkukyselylomaketta. Saatujen vastausten perusteella suunniteltiin lorupussit, lorut sekä lorukortit, jotka mahdollisimman hyvin palvelevat päiväkodin tarpeita. Käytännön testaamisen alettua ryhmässä heräsi tarve myös päiväleporupussille. Kokeilun jälkeen työntekijät vastasivat loppukyselyyn, jolla haluttiin selvittää lorupussien käyttökokemuksia ja havaintoja niiden toimivuudesta ryhmän arjessa.

6.1 Alkukysely

Opinnäytetyössä käytettiin kyselylomaketta päiväkodin alkutilanteen kartoituksessa. Kyselyllä selvitettiin nykyisen struktuurin toimivuus ja perustelut, lorujen käyttö ja käyttötilanteet ennen kokeilun aloittamista sekä tarpeita ja toiveita lorujen käytölle arjen strukturoinnissa. Kaksi vastaajaa arvioi alle kolmivuotiaiden päivähoitoryhmän päivästruktuurin toimivan melko hyvin ja yksi vastaaja ilmaisi päivästruktuurin toimivan erinomaisesti. Perusteluissa tuotiin esiin päivän rytmin selventäminen kuvin, ryhmän aikuisten toimiva tiimityöskentely, lasten oppima rytmi sekä tarvittaessa joustaminen.

Kaikkien kolmen vastaajan mukaan ryhmässä käytetään loruja. Lorujen käyttötilanteita kysyttäessä vastaukset vaihtelivat jo enemmän. Yhden vastaajan mukaan loruja käytetään pääasiassa ruokapiirissä, mutta myös perushoito- ja leikki-tilanteissa. Vastauksessa tuotiin esiin myös kirjojen lukeminen ennen päivälevolle siirtymistä. Toinen vastaaja vastasi loruja käytettävän siirtymätilanteissa. Kolmannessa vastauksessa mainittiin vain, että loruja käytetään eri tilanteissa päivän aikana. Kysyttäessä lorujen käyttötapoja, yhdessä vastauksessa mainittiin lorukortit tai ulkomuistista loruttelu. Kahdessa muussa vastauksessa mainittiin vain ”kaikenlaisia”.

Yksi vastaaja toivoi pukeutumistilanteisiin enemmän strukturointia lorujen avulla, sillä hänellä itselleen niitä tulee käytettyä jostain syystä liian harvoin. Kaksi muuta kyselyyn vastannutta ei kaivannut strukturointia lorujen avulla mihinkään tilanteisiin. Toinen heistä ei kokenut tarvetta lorujen käytölle ja toinen perusteli, että päiväkodissa käytetään loruja ennestään eikä kokenut lorujen lisäkäyttöä tarpeelliseksi.

6.2 Lorupussit ja niiden sisällöt

Opinnäytetyön tuotoksena ovat lorupussit pukeutumis- ja päivälepotilanteeseen. Kummankin lorupussin sisältöön kuuluu kolme lorukorttia, joiden lorut ovat pussin teeman mukaan suunniteltuja. Lorukorttien määrään vaikutti lasten ikä ja kehitystaso. Lorupussissa haluttiin huomioida lapsilähtöisyys ja antaa lapselle mahdollisuus valita lorukortti pussista. Tällainen valinnan mahdollisuus tuo lapselle autonomian tunnetta (Tahkokallio 2001, 25). Jotta lapsella olisi aito mahdollisuus valita, edellytetään, että lorukortteja tuli olla enemmän kuin yksi. Lorupussit ovat kuitenkin suunniteltu alle kolmevuotiaiden ryhmään, jonka takia ikä vaikutti päätökseen lorukorttien enimmäismäärästä. Opinnäytetyössä ajateltiin lapsilähtöisyyttä mahdollistamalla lapsen oma valinta, mutta kuitenkin rajatusta määrästä kortteja, mikä helpottaa lapsen lorutteleutilanteessa toimimista. Aikuisen rajaamat vaihtoehdot luovat turvallisen ”tilan”, jossa lapsi itse voi tehdä valintoja (Tahkokallio 2001, 25).

Lisäksi lorukorttien liiallinen määrä vaikuttaisi lorujen oppimiseen ja muistamiseen. Lapsen on helpompi oppia pienempi määrä loruja varsinkin kun lorupussin käyttötilanne tulee uutena asiana ryhmään. Koska lorupussin tarkoituksena on auttaa lasta hahmottamaan päiväkodin arjen struktuuria, on lapsen edun mukaista, että lorut tulevat hänelle tutuksi. Kun lorupussi muodostuu osaksi arkea, lorujen muistaminen jäsentää lapselle tilannetta. Lorupussia voi kehittää uuden päiväkotivuoden alkaessa uusilla loruilla, mikä tuo tulevaan vuoteen tutun lorupussin, mutta uuden sisällön. Tällöin ryhmän isommat saavat uutta mielekästä toisteltavaa.

Lorupussien ulkonäössä huomioitiin tilanteet, joissa niitä käytettiin. Päiväleporupussin värimaailma oli kokonaisuudessaan rauhallinen ja hengeä, kun taas pukeutumistilanteen lorupussissa näkyvät erilaiset pirteät värit. Myös lorukorttien kuvat ovat selkeitä ja ne ovat lapselle helposti ymmärrettäviä. Kuvissa on esineitä ja asioita, jotka liittyvät lorupussin käyttötilanteeseen ja loruihin. Pukeutumislorukortteihin valittiin kuviksi haalarit, takki ja sukka ja unilorukorttien kuvitukseksi pilvi, tutti ja nalle. Lorukorteissa näkyy lorupussin teema myös värityksessä. Tällöin pussista ja korteista muodostuu yhtenäisempi kokonaisuus.

Opinnäytetyöhön valitut lorut kehitettiin kyselylomakkeen kautta esille tulleeseen pukeutumistilanteeseen. Myös myöhemmin toiveen kautta kehiteltyyn päivälepotilan-

teen loppuun tulleet lorut on kehitetty itse. Koska loruja ei ole otettu valmiiksi kirjallisuudesta, mahdollisesti se tiettyjen piirteiden huomioimisen lorujen sisältöjä suunniteltaessa. Pelkästään hauskojen riimitelyjen lisäksi loruihin on pyritty tuomaan tilanteeseen kuuluvaa ohjeistusta tai sanoitusta niin kuin aikaisemmin perinneloruissa on ollut tapana. Osaan loppuun loruista pystyy myös yhdistämään pieniä liikkeitä, jotka voivat toimia joko kuvastamassa lorun sanoituksia tai luomassa lorutteluun läheisyyttä lapsen ja aikuisen välille. Esimerkiksi ensimmäiseen pukeutumislurun sanoihin pystyy yhdistelemään erilaisia liikkeitä. Aurinkoa, tuulta, loskaa ja kuraa, ikkunaa ja pihamaata on helppo kuvata käsien ja jalkojen liikkeillä. Liikkeiden lisääminen lorutteluun tuo fyysistä puolta pukeutumistilanteeseen. Niin sanotun liikunnallisen puolen lisäksi myös läheisyyttä voidaan tuoda liikkeiden avulla. Esimerkiksi ensimmäisessä päivälepolorussa liikkeinä toimivat lorun mukaisesti nenän koskettaminen ja posken silittäminen, hellä halaus ja silmien piilottaminen käsien taakse. Liikkeiden lisääminen lorutteluun ei ole välttämätöntä, mutta se on mahdollisuus lorujen sanoitusta ajatellen. Loruun liittyvien liikkeiden avulla myös pieni lapsi voi taitotasonsa mukaan osallistua lorutteluun jo ennen puheentuottoa.

Ensimmäisessä pukeutumislorussa lasta innostetaan aktiivisuuteen pukemistilanteessa. Lapsen innostaminen pukemiseen tapahtuu osallistamalla häntä pohtimaan pukeutumiseen vaikuttavia asioita, kuten säätä. Aikuinen luo lapsen kanssa yhdessä pohjaa sekä perusteluja vaatteiden valinnalle loruttelun myötä. Lapsi saa perusteluja tilanteelle sen sijaan, että pukeutuminen toteutuisi vain tietyn kaavan mukaan.

Aika on nyt pukea päälle. Varmistetaan, että oikealle säälle.

Paistaako aurinko, tuuleeko siellä?

Onko loskaa ja kuraa vain tiellä?

Ikkunasta kurkistaa saa, minkälainen on pihamaa.

Pukeutumisloruissa kannustetaan lasta myös omatoimisuuteen. Se, että lapselle annetaan kehuja onnistumisista kannustaa lasta yrittämään uudestaan. Lapselle annetaan kuitenkin mahdollisuus pyytää aikuiselta tarvittaessa apua pukemisen tuomiin haasteisiin. Tarkoituksena ei ole jättää lasta yksin ja hoputtaa vaan rohkaista ja kannustaa omatoimisuuteen kuitenkin olemalla apuna vaikeissa vaiheissa.

Pihalle voi mennä vasta, kun vaatteet pukee lasta.

Siksi minä taitoni näytän

ja käteviä käsiäni käytän.

Jos minä apua tarvitsen, aikuiselta pyydän sen.

Kolmannessa pukeutumislorussa tuodaan esille ryhmähenkeä. Lapselle herätellään ajatuksia yhteistoiminnasta ja päiväkotikaverin auttamisesta. Tarkoituksena ei ole kilpailla, vaan tukea toista omien taitojensa mukaan. Jos lapsi pystyy jo itse pukeutumaan, voi hän luoda ryhmähenkeä pienin auttamisen elein. Loru on myös mahdollisuus muunnella eri tilanteiden mukaan. Loppuun voi ottaa esimerkiksi eri vaatteita vuodenaikojen tai sään mukaan.

Osaanko jo pukea, kenties kaveria tukea?

Hienosti sen itse teen,

_____ laitan paikoilleen.

Ensimmäisessä päiväleporussa on pyritty tuomaan fyysistä kosketusta ja läheisyyttä leikinomaisesti rutiineihin. Lapsi saa lorun aikana yksilöllistä huomiota aikuiselta, mikä on tärkeää lapselle. Tarkoituksena on, että aikuinen toimii käyttäytymisellään rauhoittavana esimerkkinä nukkumistilanteessa. Aikuisen pitääkin kiinnittää huomiota omaan äänensävyyn, äänen voimakkuuteen, katsekontaktiin ja lapselle hymyilyyn. Näiden avulla lapsen omat tunteet aktivoituvat. (Vilèn ym. 2008, 225.) Myös läsnäololla on tärkeä merkitys päivälepotilanteeseen rauhoiteltaessa ja tunneyhteyden löytämisessä. Esimerkiksi läheisyys, rauhallisuus ja välittäminen ovat lapselle tärkeitä nukahtamistilanteessa (Vilèn ym. 2008, 117). Päiväleporun sisältöä on ajateltu myös lapsen oppimisen kannalta, sillä siinä viitataan lapsen kehon osiin. Kehon eri osien nimeäminen kehittää lapsen kehotietoisuutta ja siksi ”taikaa” tehdessä olisi hyvä yhdistää kosketusta sanojen rinnalle. (vrt. Lipponen 2001.)

Nyt on hiljentymisen aika, siitä alkaa unitaika.

Nenään hieman voin mä koskea, silitellä suloposkea.

Itseäni hiljaa halaan, sitten silmäni muilta salaan.

Nyt on tehty unitaika, on siis unen aika!

Perinneloruissa nukutusapua on usein pyydetty personoidulta unentuojalta kuten Unikolta tai Nukku-Matilta (Lipponen 2001, 94). Samalla tavalla kuin perinneloruissa, toisessa päiväleporussa on viitattu Unikeijuun. Myös sanoitus viittaa rauhallisuuteen ja hempeyteen, jonka tarkoituksena on yhdessä aikuisen äänensävyn kanssa rauhoittaa lasta nukkumistilannetta varten. Perinnelorujen tapaan tämä päivälepoon tarkoitettu loru antaa lapselle ohjeistusta nukkumistilanteessa toimimiseen (vrt. Lipponen 2001).

*Aika rauhoittumisen,
hiljaa vain niin kuulet sen.
Unikeijun tulevan, rauhassa sen saapuvan.
Uneen sinut tuudittaa, unen sinimailmaan.*

Koska lorujen sisältöihin haluttiin vaihtelevuutta, kolmannessa lorussa keskitytään itse päivälepotilanteen. Lorun sanoitus tuo lyhykäisyydessään esille päivälepotilanteen kulun. Lapselle sanoitetaan tilannetta ja luodaan sitä kautta turvallinen olo nukahtamiseen. Myös pienen lapsen kielen kehitystä tukien lorussa nimetään lapselle tuttuja esineitä ja asioita.

*Peiton alle kätertyä voin,
unikaverin viereenikin toin.
Silmät väsyneet nyt saan sulkea
ja pilvilinnojen päällä kulkea.*

Tarkoituksena oli, että lorupussia käytettäisiin aina ennen kyseiseen toimintoon ryhtymistä. Pukeutumislorupussin esittelyvaiheessa sen sisällöstä kerrottiin lapsille aiemmin ruokailun yhteydessä. Pukeutumisloruja käytettiin lasten kanssa ennen pukeamisen aloittamista. Porrastettu pukeutumistilanne mahdollisti 1–3 lapsen kanssa loruttelun. Pienemmässä ryhmässä aikuisella jäi aikaa huomioida kukin lapsi yksilöllisesti.

Lorujen testaamisen aikana työntekijöiltä heräsi kiinnostus myös päivälepohetken lorupussiin. Päivälepohetkeen aiemmin kuulunut kirjan lukeminen lapselle korvattiin kokeilun aikana lorupussin lorutteluhetkellä. Lapsi sai itse nostaa lorupussista valitsemansa lorun, jonka jälkeen aikuinen luki sen lapselle. Koska luettavan pituudella on merkitystä, loru toimii pituutensa puolesta pienen lapsen päivälepotilanteessa. Myös Lammen (1981, 61) mielestä kannattaa valita mieluummin liian lyhyt kuin pitkäkes-

toinen lukeminen, sillä lapsi ei välttämättä jaksaa kuunnella ja keskittyä pitkään lukemiseen. Siksi lorut ovat hyvä valinta erilaisiin arjen tilanteisiin, varsinkin kaikkein pienimpien lasten kanssa. Ne ovat kestoaltaan lyhyitä, mutta kuitenkin kieli-asultaan lapsia kiinnostavia ja monipuolisia. Päivälepotilanteessa on oleellista huomioida myös oma rooli, sillä pelkkä luettu loru ei luo tilanteeseen turvaa tai rauhoita lasta. Nukuttamistilanteessa on tärkeää osoittaa lapselle, että hänestä välitetään ja häntä arvostetaan omana itsenään. Nukahtaminen helpottuu, kun lapsi tuntee tilanteessa välittämistä ja turvaa. (Laine ym. 2008, 288.) Lorujen yhteydessä tapahtuvan hellimisen ja silittelyn takia ne toimivat hyvänä keinona luoda lapselle turvallinen olo. Loruttelun aikana lapsi saa myös yksilöllistä huomiota aikuiselta.

6.3 Loppukysely

Loppukyselyssä kysyttiin monivalintakysymyksenä, missä tilanteissa loruja käytettiin. Kaikki kolme vastaajaa vastasivat samoin: pukeutumistilanteet, päivälepo sekä ”ruokapiiri”. Kysyttäessä lorujen käytön toimivuutta näissä tilanteissa, kaikki kolme vastaajaa toivat esiin lasten innostuksen. Vastauksista näkyi myönteinen suhtautuminen lorupusseihin. Yksi vastaaja toi lisäksi esiin konkreettisten kuvien hyödyn lasten huomion kiinnittämisessä ja keskittymisen helpottamisessa sekä aikuisten toiminnan lämminhenkisyyden. Toisen vastaajan mielestä etuna oli lorujen käytön erilaisuus. Lorupussin ollessa uusi ja erilainen toimintatapa, sai se lapset innostumaan mukaan toimintaan. Lapset seurasivat lorupussitilanteessa hyvin ja kuuntelivat tarkkaan.

”Lapset kuuntelivat mielellään, konkreetit kuvat saavat hyvin lasten huomion ja helpottavat keskittymistä. Aikuisten toiminta lorujen kanssa oli lämminhenkistä.”

Kyselylomakkeessa kysyttiin myös erikseen sekä lasten että aikuisten kokemuksia lorujen käytöstä. Lasten kokemuksia kysyttäessä kaikki vastaajat toivat esiin tekemänsä havainnot, että lapset pitivät loruista. Tätä perusteltiin esimerkiksi lasten iloisuudella loruttelutilanteessa. Yksi vastaaja ilmaisi lisäksi lorujen helpottavan lasten toiminnanohjausta kasvattajan näkökulmasta.

”Lapset tykkää, aina toimii!”

Työntekijöiden omia käyttökokemuksia kysyttäessä vastaukset olivat myönteisiä. Lorupussin käyttöä päiväkodin arjessa luonnehdittiin hyvänä, hauskana, kehittävänä ja hyödyllisenä menetelmänä. Kahden vastaajan mielestä käyttö oli mukavaa ja toinen heistä toi lisäksi esiin ryhmän hallintaa helpottavan puolen.

”Mukava käyttää, helpottaa ryhmän hallintaa.”

Koska lorupussin tarkoituksena oli auttaa arjen strukturoinnissa, haluttiin loppukyselyssä saada tietoa oliko siitä ollut apua. Kaikki kolme vastaajaa olivat sitä mieltä, että lorujen käytöstä oli apua arjen strukturoinnissa. Kyselyssä pyydettiin myös perusteluja vastaukselle, jotta vastaukselle saataisiin enemmän tukea. Lisäksi perusteluita voitaisiin myös hyödyntää jatkokehittelyn kannalta. Yksi vastaaja ilmaisi lorujen olevan ”lapsilähtöinen ja konkreetti menetelmä”. Kahdessa vastauksessa tuotiin esiin se, että lorujen avulla lapset tietävät, mitä seuraavaksi tulee tapahtumaan. Toinen vastaaja ilmaisi myös, että lorut auttavat lapsia keskittymään erilaisiin tilanteisiin.

Tämän hetkisen lorupussin kehittämiseksi ja jatkotutkimuksen kannalta oli oleellista myös pyytää kehittämissuhteita lorupussiin strukturoinnin näkökulmasta. Vastauksina saatiin lorupussien aktiivisempi käyttäminen arjen tilanteissa. Kyselyssä tuli lisäksi esille ehdotus useamman, noin kahdeksasta kymmeneen loru sisältävään pussiin, jossa olisivat koko vuoden lorut. Ryhmässä on olemassa paljon erilaisia loruja ja yhden pussin kautta lapset oppisivat lorut ulkoa.

Lopuksi vastaajille jätettiin mahdollisuus niin sanottuun vapaaseen sanaan, eli vapaa-muotoisiin kommentteihin ja havaintoihin, joita ei kyselylomakkeen muissa kohdissa voinut tuoda esiin. Vapaan sanan kohdalta saatiin positiivista palautetta lorupussin hyödyntämisestä eri tilanteissa. Yksi vastaaja ilmaisi tässä kohdassa, kuinka hänestä oli mukavaa saada uutta näkökulmaa erilaisten lorupussien toimimiseen. Palaute kiteytti hyvin tämän kokeilullisen opinnäytetyön, jota lähdettiin kyseiseen päiväkotiin testaamaan.

7 POHDINTA

Tässä luvussa arvioimme opinnäytetyön prosessin kulkua opinnäytetyön aloituksesta loppuun saakka. Luvussa tarkastelemme myös opinnäytetyön laadukkuutta ja luotettavuutta sekä käytännön hyötyä niin yhteistyötaholle kuin meillekin. Pohdinnan lopussa tarkastelemme mahdollisia kehittä- sekä jatkotutkimusaiheita.

7.1 Opinnäytetyön prosessin arviointi

Mielestämme opinnäytetyö onnistui tavoitteessaan suhteellisen hyvin. Lorupussin käyttäminen arjen strukturoinnissa oli hieman riskialtis valinta opinnäytetyön aiheeksi, sillä aiempaa tutkimusta siitä ei ollut paljonkaan tehty. Teoriatietoa lorujen vaikutuksista lapsen kehitykseen löytyi, mutta struktuurin näkökulmasta tieto tuntui olevan kiven alla. Ideana lorupussin käyttö tuntui kuitenkin hyvältä valinnalta, joten päätimme pysyä siinä. Yksinkertaisuudestaan huolimatta loruilla on paljon myönteisiä vaikutuksia lapsen kehitykseen. Sosiaalisemotionaalinen, kognitiivinen, fyysinen, kielellinen sekä musiikillinen näkökulma ovat hyviä perusteluita lorujen käyttämiselle lapsen kehityksen tukemiseksi (Kenney 2005). Kun loruilla on jo näin paljon vaikutusta lapselle, niin miksi olla tuomatta niitä lähemmäs käytäntöä lapsen arkeen?

Arjen strukturointi on haastava aihe, sillä päivähoidossa sen merkityksestä voidaan olla montaa eri mieltä. Osa kasvattajista voi ajatella, että tiukka rutiinien ja tarkan järjestyksen noudattaminen ei ole mahdollista lasten kanssa. Loruille ei välttämättä ole aina aikaa hektisessä arjessa. Tiedostimme päiväkodin arjen olevan kiireistä, mutta halusimme silti kokeilla, pystyisikö lorupussien käyttöä toteuttamaan. Myös omalla suhtautumisella on vaikutusta tällaisessa uuden asian kokeilemisessä. Uusien toimintatapojen käyttöönotto voi olla työntekijälle hankalaa, jos oma asenne on lähtökohtaisesti muutosvastainen. Arjen rutiinit ovat kuitenkin tärkeä osa alle kolmevuotiaan lapsen elämää ja mielestämme olisi mukavaa jos niihin pystyisi lisäämään leikinomaisuutta.

Yhteistyön saaminen opinnäytetyöhön oli haasteellista, sillä käytännön osio toteutettiin opiskeluihin kuuluvan harjoittelun yhteydessä. Opinnäytetyön aiheen ollessa näin käytännön kokeiluun perustuva, meille oli tärkeää, että ainakin joku meistä olisi viemässä tuotosta käytäntöön. Näin pystyisimme varmistamaan että lorupussia käytettäi-

siin suunnittelemallamme tavalla ja riittävän usein. Tämä asetti päiväkodin etsimiseen tiettyjä vaatimuksia, kuten alle kolmivuotiaiden ryhmän olemassaolon ja mahdollisuuden ottaa harjoittelija vastaan. Lisäksi yhteistyötaholla tuli olla kiinnostus loruihin, mutta systemaattista lorujen käyttöä eri arjen tilanteissa ei voinut olla jo entuudestaan käytössä. Muutoin opinnäytetyön testaaminen sellaisessa päiväkodissa olisi ollut turhaa.

Sopivan yhteistyötahon löydyttyä pääsimme opinnäytetyöprosessissa eteenpäin. Yhteistyöstä sovittaessa opinnäytetyön aiheesta oltiin hyvin kiinnostuneita ja sitä oltiin vastaanottamassa suurella mielenkiinnolla. Sopimusten teon jälkeen päiväkotiin vietiin kyselylomakkeet vallitsevan tilanteen selvittämistä varten. Kyselylomakkeiden vastaukset olivat kuitenkin ristiriitaisia. Vain yksi kolmesta tunti tarvetta lorujen käytölle arjen jäsentämisessä ja hänkin vain yhteen tilanteeseen. Kaksi muuta vastaajaa eivät kyselyn perusteella olleet kovin kiinnostuneita lorujen lisäkäytöstä. Tämä aiheutti meille huolen ryhmän työntekijöiden todellisesta sitoutumisesta lorupussien testaamiseen. Tästä epävarmuudesta huolimatta lorupussien testaaminen päiväkodissa aloitettiin suunnitelmien mukaan. Kokeilun edetessä työntekijöissä herännyt mielenkiinto myös toista lorupussia kohtaan toi kuitenkin lisää varmuutta.

Kokeilun lopussa kerätyn palautteen yleinen myönteisyys tuntui alun nihkeyden jälkeen hyvältä. Koska opinnäytetyö oli kokeilullinen ja uutta luova, myönteiset käyttökokemukset olivat alun ongelmien takia entistä palkitsevampia. Sovimme ennen lorupussien tekemistä, että valmis tuotos voitaisiin jättää yhteistyötaholle, mikäli he kokevat sen hyödylliseksi. Positiivisten käyttökokemusten myötä lorupussit päädyttiin jättämään päiväkodin käyttöön, jotta työntekijät voisivat hyödyntää niitä myös jatkossa parhaaksi näkemällään tavalla. Lorupussien käytön ottaminen osaksi jokapäiväistä arkea vaatii totuttelua myös työntekijöiltä. Toteutuksen aikana huomasimme itsekkin, että lorujen tuominen arkeen voi olla haastavaa. Esimerkiksi pukeutumistilanteessa lorujen käyttäminen voi olla alle kolmivuotiaiden lasten kanssa hankalaa, sillä tilanne on niin hektinen ja monet lapset tarvitsevat paljon aikuisen apua pukeutumisessa. Lorupussien jääminen ryhmään mahdollistaa jatkossa niiden hyödyntämisen myös odotetuiltilanteissa lapsiryhmään sopivalla tavalla.

Toteuttamisprosessin nihkeä alku voi johtua osittain kyselylomakkeista ja opinnäytetyön esittelystä päiväkotiin. Jos olisimme päässeet esittelemään konkreettisemmin

opinnäytetyön ideaa yhteistyötaholle, vastaanotto olisi myös ryhmässä voinut olla erilainen. Opinnäytetyön tuotos eli lorupussit ja lorukortit kuitenkin suunniteltiin alkukyselyssä ilmenneiden päiväkotiryhmän tarpeiden mukaan. Tästä johtuen varsinaista valmista tuotosta ei alkuvaiheessa ollut esiteltäväksi, mutta idean esittelyn olisi voinut suunnitella hieman toisin. Mikäli aikataulut ja resurssit olisivat sallineet, olisimme voineet päiväkotivierailun yhteydessä järjestää työntekijöille mahdollisuuden esittää kysymyksiä aiheesta.

Kvalitatiivisen tutkimusotteen käyttäminen opinnäytetyön tiedonhankinnassa oli selvä ja hyvä valinta, sillä halusimme selvittää nimenomaan lorupussien käyttökokemuksia. Kuten jo opinnäytetyön prosessin osiossa todettiin, tällaisesta aiheesta tilaston tekeminen ei olisi tarkoituksenmukaista. Kyselylomakkeet toimivat tiedonhankinnassa hyvin, vaikka muutoksia olisi jälkikäteen voinut tehdä. Käyttämällä kyselylomakkeita kaikille työntekijöille mahdollistettiin vastaaminen kyseisessä käyttöympäristössä, sillä kyselylomake oli helppo täyttää päiväkodin arjessa (vrt. Pahkinen 2012). Lisäksi ryhmän tilanne ja arki ovat läsnä myös vastaustilanteessa, mikä todennäköisesti tuo totuuden mukaisuutta vastauksiin. Kyselylomakkeen hyviksi puoliksi lukeutuvat myös vastaajan mahdollisuus perehtyä kysymyksiin rauhassa ja miettiä vastaustaan kauemmin kuin esimerkiksi haastattelutilanteessa (vrt. Jyrinki 1976) sekä joustavampi aikataulu vastaamiseen.

Kyselylomakkeen laadinnassa olisimme voineet huomioida tarkemmin eri asioita. Olisimme voineet muotoilla osan kysymyksistä eri tavalla, ilman niin sanottuja vaikeita sanoja. Vaikka arjen strukturointi avattiin alkukyselylomakkeessa, olisimme voineet käyttää myös esimerkiksi ilmaisua arjen jäsentäminen, joka olisi mahdollisesti ollut selkeämpi. Näistä huolimatta kyselylomakkeiden avulla saatiin kerättyä opinnäytetyön kannalta hyödyllinen tieto.

Kyselylomakkeiden tukena tai niiden sijaan myös muita tiedonkeruumenetelmiä olisi voinut hyödyntää. Haastattelun käyttö olisi mahdollistanut tarkentavien kysymysten esittämisen ja lisäkysymyksiin vastaamisen. Myös kysymysten ja epäselvien kohtien avaaminen olisi ollut kyselylomaketta helpompaa. Haastattelutilanne olisi mahdollistanut myös muun muassa persoonallisuuden ja sanattoman viestinnän huomioimisen. Esimerkiksi äänenpainot voivat vaikuttaa siihen kuinka vastaus koetaan. Pelkkä kirjallinen ilmaisu voi luoda turhaan välinpitämättömän kuvan. Haastattelun käyttö olisi

ollut potentiaalinen vaihtoehto, mikäli aikaa ja resursseja olisi ollut tuolloin käytettävissä enemmän.

Toinen mahdollinen tiedonhankintamenetelmä olisi ollut havainnointi. Havainnoinnin avulla olisi voinut nousta erilaisia asioita esille kuin kyselylomakkeissa. Pelkän kyselylomakkeen käyttäminen rajaa tiedonsaannin pelkästään työntekijöiden kokemuksiin ja havaintoihin. Havainnointi olisi mahdollistanut kyselylomakkeiden vastausten vertaamisen saamiimme havaintoihin. Havainnointi olisi kuitenkin ollut työmääräänsä nähden vaihtoehtona huono, sillä lorupusseja käytettiin ryhmän arjessa päivittäin. Lisäksi koimme opinnäytetyön ulkopuolisten henkilöiden näkökulmien hyödyntämisen käytön arvioinnissa puolueettomana ja luotettavana. Kasvatushenkilökunnalla on jo ennestään aikaisempaa kokemusta lapsiryhmästä ja sen toiminnasta eri tilanteissa, mikä mahdollistaa perusteellisemmän ja yksilölliset piirteet paremmin huomioivan arvioinnin.

Opinnäytetyön prosessin alussa harkitsimme myös lasten hyödyntämistä palautteenantajina. Olisimme esimerkiksi voineet käyttää yksinkertaista ”naamamittaria”, jossa naaman eri ilmeet olisivat ilmentäneet lasten mielipidettä lorujen käytöstä. Sanallisen palautteen kerääminen ei tämän ikäisiltä olisi ollut tasapuolista, sillä alle kolmivuotiaiden lasten ryhmässä erot verbaalisissa taidoissa ovat suuret. Myös edellä mainitun mittarin vastausten luotettava tulkinta olisi vähintäänkin haastavaa, sillä lapsi ei välttämättä ymmärrä mittarin tarkoitusta. Lisäksi lorujen käytön merkitystä struktuurin apuna olisi ollut mahdotonta kysyä pieneltä lapselta käsitteen ollessa näin abstrakti. Tämän vuoksi päädyimme käyttämään ainoastaan kasvatushenkilökunnan arviota ja havaintoja.

7.2 Opinnäytetyön laadukkuus, luotettavuus ja käytännön hyöty

Opinnäytetyötä varten anoimme tutkimusluvan opinnäytetyön tekemiseen Vantaan kaupungilta ja teimme sopimukset toteutuksesta kyseisen päiväkodin kanssa. Vanhemmilta emme tarvinneet erikseen lupaa opinnäytetyön toteutukseen, koska emme itse toimineet havainnoijina, päiväkodin nimeä ei tule julki opinnäytetyössä eivätkä lasten henkilöllisyydet käy ilmi opinnäytetyössä. Vanhemmille kuitenkin tiedotettiin opinnäytetyön toteutuksesta ennen lorujen kokeilun aloittamista. Tiedottaminen lisäsi omalta osaltaan opinnäytetyön laadukkuutta.

Opinnäytetyön laadukkuutta ja luotettavuutta lisää osaltaan myös se, että toimme luvussa 6 esille rehellisesti työntekijöiltä kyselylomakkeilla saadut vastaukset. Varsinkin alkukyselylomakkeiden niukkasanaiset vastaukset eivät opinnäytetyön kannalta olleet kovin kannustavia ja kiusaus niiden häivyttämiseen vastausten esittelyssä olisi voinut olla suuri. Laadukkaassa opinnäytetyössä on kuitenkin tarkoituksena tuoda esille tasapuolisesti niin myönteiset kuin kriittisetkin näkökulmat, eikä ainoastaan opinnäytetyön kannalta edullisia vastauksia. Tämän vuoksi esittelimme kyselylomakkeiden vastaukset rehellisesti, mitään pois jättämättä.

Lorupusseista päivälepotilanteisiin suunniteltu kokonaisuus jäi kokeilun jälkeen ryhmän aktiiviseen käyttöön. Lorut korvasivat aiemmin käytössä olleen tavan lukea lyhyitä kirjoja ennen päivälepoa. Loppupalautteen keräämisen jälkeen ryhmän työntekijät ehdottivat lorupussien ja niiden käytön esittelyä myös päiväkodin yksiköiden yhteisessä palaverissa. Palaverissa ajatus otettiin mielenkiinnolla vastaan. Pukeutumistilanteiden lorupussia pyydettiin kokeiltavaksi myös päiväkodin 3–5-vuotiaiden lapsiryhmään, jossa tilanne siirtymissä, etenkin pukemisissa on toisinaan haastava. Koimme, että tällainen kiinnostus on osaltaan positiivista palautetta.

Loppupalautteen perusteella lapset pitivät lorupusseista ja loruista ja aikuiset tunsivat käytön hyödylliseksi ja hauskaksi. Opinnäytetyön myötä ryhmän aikuiset saivat käyttöönsä välineen pukemis- ja nukkumistilanteen jäsentämiseen. Lorupussit toivatkin ryhmään keinon siirtymätilanteiden joustavampaan järjestämiseen. Niiden tarkoituksenmukaiseen käyttöön vaaditaan työntekijöiltä sitoutumista sekä pitkäjänteisyyttä. Lorupusseista on kuitenkin mahdollista luoda järjestelmällinen keino arjen strukturointiin esimerkiksi kuvastruktuurin tueksi. Tätä näkökulmaa käsitellään tarkemmin seuraavaksi jatkokehittelyn mahdollisuuksien kannalta.

Opinnäytetyöstämme oli siis käytännön hyötyä niin kohderyhmänä olleen lapsiryhmän työntekijöille ja lapsille kuin myös päiväkodin muille ryhmille. Päiväkodissa mahdollisesti myöhemmin harjoittelujaan suorittavat opiskelijat hyötyvät opinnäytetyömme tuotoksesta, sillä päiväkodin käytössä olevat valmiit lorupussit tarjoavat helpon mahdollisuuden kokeilla loruttelua ja lapsiryhmän ohjaamista. Luonnollisesti myös me opinnäytetyöntekijöinä hyödyimme tuotoksen lisäksi myös koko prosessista. Opinnäytetyön aihe on melko vähän tutkittu, eikä aiheeseen suoraan liittyvää teoriaa ollut kovinkaan paljoa tarjolla. Prosessi olikin antoisa oppimiskokemus, sillä aiheeseen tuli

perehtyä monesta näkökulmasta. Opinnäytetyöhön liittyvään teoriakirjallisuuteen perehtymisen myötä kehittyi myös tietotaitomme lorujen käyttöön ja arjen strukturointiin liittyen.

7.3 Jatkotutkimukset ja kehittäminen

Opinnäytetyömme aihetta voisi jatkotutkimuksen kautta laajentaa. Tekemämme opinnäytetyö keskittyi yhteen päiväkotiryhmään ja tuotokseksi syntyneet lorupussit perustuivat kyseisen ryhmän päiväkodin arkeen ja tarpeisiin. Jatkotutkimuksessa lorupussien käyttöä voisi testata isommalla otoksella, jotta tuloksista saisi monipuolisemmat. Useamman päiväkodin ottaminen toteutukseen voisi olla mahdollisuus saada laajempaa näkemystä lorupussien käyttöön arjen strukturoinnissa. Lorupusseja voisi siis testata opinnäytetyön alkuperäisen ajatuksen mukaisesti eri päiväkodeissa samanikäisten lasten ryhmissä. Suurempi otos antaisi laajemman näkemyksen lorupussien toimivuudesta ja mahdollisista haasteista arjen strukturoinnissa. Jatkotutkimusta ajatellen myös esimerkiksi koko päiväkodin saaminen lorupussien kokeiluun toisi esille eri-ikäisten lapsiryhmien tarpeita. Käyttökokemusten kautta voitaisiin saada uudenlaista tietoa lorupussien toimivuudesta päiväkodissa. Tällaisia erilaisia otoksia hyödyntämällä olisi mahdollista saada monipuolisempia vastauksia lorupussien käytöstä ja niiden toimivuudesta arjen työssä.

Jatkokehittelyn näkökulmasta lorupusseista olisi myös mahdollista muokata järjestelmällisesti käytettävä menetelmä lapsiryhmien arjen jäsentämiseen. Opinnäytetyömme tavoitteena ei niinkään ollut luoda menetelmää, vaan kokeilla idean toimivuutta käytännössä. Koska loruilla on todettu olevan niin paljon myönteisiä vaikutuksia lapsen kehitykselle (vrt. Kenney 2005, Suojala 2001), mielestämme niitä olisi mahdollista hyödyntää struktuurin keinona. Olemme perustelleet opinnäytetyössämme lorujen käytön sekä turvallisen ja ennakoitavan arjen merkityksen lapsen kehitykselle, mikä tuo hyvän pohjan opinnäytetyön jatkokehittelylle. Tällaiset teoriaan vahvasti nojaavat perustelut ovat luotettava pohja idean jatkokehittelyille. Myös opinnäytetyön tuotoksen käytännön testaamisesta saatu myönteinen palaute tukee lorupussien käyttökelpoisuutta myös laajemmassa mittakaavassa. Aiemmin esitellyn teorian ja kokeilusta saatujen kokemusten pohjalta uskoisimme siis opinnäytetyön aiheen kehittämisen varsinaiseksi menetelmäksi olevan mahdollista.

Opinnäytetyön tuotosta olisi mahdollista kehittää myös kodin ja päivähoidon yhteistyön näkökulmasta. Ajatusta lorupussien käytöstä arjen jäsentämisen apuna voitaisiin esimerkiksi hyödyntää perheiden jokapäiväisessä elämässä päiväkodin lisäksi. Yhteinen käytäntö sekä kotona että päiväkodissa esimerkiksi nukkumaanmenotilanteissa loisi lapselle johdonmukaisuutta eri tapahtumien välille. Lorupussi tai yksittäinen loru viestittäisi lapselle lapsen toimintaan liittyviä odotuksia kyseisessä tilanteessa. Tämä saattaisi helpottaa perheen arkea erityisesti selkeän struktuurin tuesta hyötyvien lasten kohdalla.

LÄHTEET

Aho, Sirkku 1997. Minä. Teoksessa Aho, Sirkku & Laine, Kaarina. Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Keuruu: Otavan Kirjapaino. 16-68.

Alanko, Anna-Liisa 1990. Sadun taikapiiiri. Kirjallisuuskasvatus päiväkodissa. Joensuu: Joensuun yliopiston monistuskeskus.

Aro, Tuija & Siiskonen, Tiina 2003. Millaista on hyvä tuki? Teoksessa Siiskonen, Tiina, Aro, Tuija, Ahonen, Timo & Ketonen, Ritva (toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. PS-Kustannus: Jyväskylä, 164-175.

Cassidy A. 1992. When, why, how to get your baby into a routine. Working Mother, 15, 56, 58-60.

Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki, Arto 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.

Gustafsson, Greta & Ihalainen, Elina 2013. Vauva pieni tähden nappaa. Loru- ja leikkiopas varhaisen vuorovaikutuksen tukemiseen. Projektityö. Hoitotyön koulutusohjelma. Kemi- Tornion ammattikorkeakoulu.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/59529/gustafsson_greta_ihalainen_elina.pdf?sequence=1. Ei päivitystietoa Luettu 15.4.2013.

Hakamo, Maija-Leena 2011. Puhekuplia. Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen. Lasten keskus: Saarijärvi.

Hatva, Anja 1993. Kuvittaminen. Helsinki: Karisto Oy.

Hauta, Marjaana & Leinonen, Saira 2009. Kun on oikein pieni. Lorut ja laululeikit varhaisen vuorovaikutuksen tukena. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/4535/Hauta_Leinonen.pdf?sequence=1. Ei päivitystietoa. Luettu 14.4.2013.

Heinämäki, Liisa 2000. Varhaiserityiskasvatus lapsen arjessa. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, Sirkka 2000. Tutkimustyypit ja aineistonkeruun perusmenetelmät. Hirsjärvi Sirkka, Remes Pirkko & Sajavaara Paula Teoksessa Tutki ja kirjoita. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy. 178-206.

Hohmann, Mary, Banet, Bernard & Weikart, David P. 1993. Leikin, tutkin, opin. Toiminnan iloa esiopetukseen. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Häkkinen, Heidi & Isokangas, Marianne 2011. Lapsia osallistava prosessi. 3-vuotiaiden kielellisen tietoisuuden herättäminen. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Metropolia ammattikorkeakoulu.
<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/27891/lapsiaos.pdf?sequence=1>. Ei päivitystietoa. Luettu 15.4.2013.

Häkki, Arja 2006. Taide ja taitokasvatus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Virolainen Arja (toim.) Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita Prima. 251-286.

Jyrinki, Erkki 1976. Kysely ja haastattelu tutkimuksessa. Hämeenlinna: Kirjapaino.

Kananen, Jorma 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 111. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kanninen, Katri & Sigfrids, Arja 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Juva: Bookwell Oy.

Kenney, Susan 2005. Nursery Rhymes: Foundation for Learning. General music today. Volume 19, issue 1, 28-31. WWW-Dokumentti. <http://web.ebscohost.com.ezproxy.mikkeli.amk.fi:2048/ehost/detail?sid=7d87ead7-e678-4e08-9cfc-a888afd73d3d%40sessionmgr4&vid=1&hid=21&bdata=JnNpdGU9ZWWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=afh&AN=20359070&anchor=AN0020359070-6>. Vaatii kirjautumisen. Ei päivitystietoa. Luettu 23.8.2013.

Kerola, Kyllikki 2001. Struktuuria opetukseen. Selkeys ja rakenteet oppimisen edistäjänä. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Kivelä- Taskinen, Elina, Setälä, Harri 2006. Rytmikylpy. Helsinki: Edita Prima Oy.
Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Korhonen, Tapio 2004. Lapsen neuropsykologinen kehitys. Teoksessa Pihlaja, Päivi & Viitala, Riitta (toim.) Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. WSOY: Helsinki, 42-59.

Kronqvist, Eeva-Liisa 2012. Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Teoksessa Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. PS-Kustannus: Jyväskylä, 13-30.

Kulmala, Leila 2006. Harakka huttua keittää. Lorut ja laulut yksivuotiaan lapsen arjen apuna. Opinnäytetyö. Musiikin koulutusohjelma. Helsingin ammattikorkeakoulu. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/6123/stadia_1164701420_8.pdf?sequence=1. Ei päivitystietoa. Luettu 13.4.2013.

Kunnas, Kirsi 1996. Runon taika. Teoksessa Jokipaltio, Johanna (toim.) Sadun voimat. Lapsi tuo sadun tullessaan. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 45-48.

Kuokkanen, Helena 2006. Kasvatus ja varhaiskasvatus. Teoksessa Virolainen Arja (toim.) Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita Prima. 9-64.

Laakso, Antti 2012. Päiväkodit täyttyvät alle 3-vuotiaista. Yle-uutiset. WWW-dokumentti. http://yle.fi/uutiset/paivakodit_tayttyvat_alle_3-vuotiaista/6389423. Päivitetty 23.11.2012. Luettu 7.4.2013.

Laine, Anne, Ruishalme, Outi, Salervo, Pirjo, Sivèn, Tuula, Välimäki, Päivi 2008. Opi ja ohjaa sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOY.

- Lampi, Inkeri 1981. Lorusta lukuhetkeen. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Kunnallispaino.
- Lipponen, Ulla 2001. Kansanomainen viihdytys- ja hoivaperinne. Teoksessa Suojala Marja & Karjalainen Maija. (toim.) Avaa lastenkirja. Johdatus lastenkirjallisuuden lajeihin ja käytäntöön. Hämeenlinna: Karisto Oy. 86-122.
- Lyytinen, Paula 2003. Kielen kehityksen varhaisvaiheet. Teoksessa Siiskonen, Tiina, Aro, Tuija, Ahonen, Timo & Ketonen, Ritva (toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. PS-Kustannus: Jyväskylä, 48-68.
- Munter, Hilikka 2002. Lapsi aloittaa päivähoiton. Teoksessa Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Juva: WS Bookwell Oy, 35-64.
- Mäkelä, Jukka 2009. Vuorovaikutus ja aivojen kehittyminen lapsuudessa. Teoksessa Jantunen Timo & Lautela Raija (toim.) Kuningasvuosi. Leikin kulta-aika. Sastamala: Vammalan kirjapaino Oy. 60-72.
- Mäkinen, Terttu 1999. Alle kolmevuotiaiden lasten päivähoiton sisäinen kehittäminen. Teoksessa Ruoppila Isto, Hujala, Eeva, Karila Kirsti, Kinos Jarmo, Niiranen, Pirkko & Ojala Mikko (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena Kustannus. 295–321.
- Neuschütz, Karin 1983. Vanhat hauskat puuhats. Vaihtoehto TV:lle. Helsinki: KK laakapaino
- Niskanen, Vuokko 1996. Arjen askelin kohti sanojen maailmaa. Teoksessa Jokipaltio, Johanna (toim.) Sadun voimat. Lapsi tuo sadun tullessaan. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 35-44.
- Nurmilaakso, Marja 2011. Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kielen kehitystä. Teoksessa Nurmilaakso, Marja & Välimäki, Anna-Leena (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Opas 13. Unigrafia Oy – Yliopistopaino: Helsinki, 30-41.
- Nykysuomen sanakirja 1992. Osa 3: L-N. Juva: WSOY.
- Opas, Maritta 2013. Yhteisöllinen kasvattajatiimi. Teoksessa Marjanen, Päivi, Marttila, Marjaana & Varsa, Marjo (toim.) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Juva: PS-Kustannus. 141–164.
- Pahkinen, Erkki 2012. Kyselytutkimusten otantamenetelmät ja aineistoanalyysi. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Puusa, Anu & Juuti, Pauli 2011. Mitä laadullinen tutkimus on? Teoksessa Puusa Anu & Juuti Pauli (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Vantaa: Hansaprint. 47-57.
- Repo, Laura 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Juva: PS-kustannus.

Ristola, Minna 2013. Lasten kielellistä kehitystä tukevia harjoituksia päiväkotikäisille. Opinnäytetyö. Sosiaali-alan koulutusohjelma. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/56404/Ristola_Minna.pdf?sequence=1. Ei päivitystietoa. Luettu 15.7.2013.

Ruokonen, Inkeri 2009. Musiikillista oppimisympäristöä luomaan. Teoksessa Ruokonen, Inkeri, Rusanen, Sinikka & Välimäki, Anna-Leena (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Yliopistopaino Oy: Helsinki, 22-29.

Siren-Tiusanen Helena & Tiusanen, Erkki 2001. Päivärytmi ja toiminnan rakentuminen. Teoksessa Helenius, Aili, Karila, Kirsti, Munter, Hilikka, Mäntynen, Pirkko & Siren-Tiusanen (toim.) Pienet päivähoidossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Juva: WS Bookwell Oy, 65–89.

Siren-Tiusanen, Helena 2001. Alle kolmivuotiaiden kehitys ja suotuisat varhaiskasvatuskäytännöt. Teoksessa Helenius, Aili, Karila, Kirsti, Munter, Hilikka, Mäntynen, Pirkko & Siren-Tiusanen, Helena. Pienet päivähoidossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen peruseita. WSOY: Helsinki, 15-34.

Suhonen, Erja 2005. Elämää lähiöpäiväkodin integroidussa erityisryhmässä. Teoksessa Kontu, Elina & Suhonen, Erja (toim.) Erityispedagogiikka ja varhaislapsuus. Helsinki: Yliopistopaino, 47-56.

Suojala, Marja 2001. Kasvua kirjan kanssa: Lukeminen ja riittäminen alle kolmevuotiaan kehitystä tukemassa. Teoksessa Karppinen, Seija, Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri (toim.) Elämysten alkupoluilla. Lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen. Finn Lectura: Helsinki, 64-72.

Systema, Sara, Kelley, Mary & Wymer, Joy 2001. Development and Initial Validation of the Child Routines Inventory. Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, volume 23, nro 4.

<http://link.springer.com/article/10.1023%2FA%3A1012727419873>

Vaatii kirjautumisen. Ei päivitystietoja. Luettu 19.7.2013.

Tahkokallio, Leena 2001. Lapsikeskeisyyden ja lapsilähtöisyyden monet tulkinnat. Teoksessa Karppinen, Seija, Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri (toim.) Elämysten alkupoluilla. Lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen. Finn Lectura: Helsinki. 21-26.

Tiusanen, Erkki 2001. Musiikkikasvatus alle kolmivuotiailla. Teoksessa Helenius, Aili, Karila, Kirsti, Munter, Hilikka, Mäntynen, Pirkko & Siren-Tiusanen (toim.) Pienet päivähoidossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Juva: WS Bookwell Oy, 179–197.

Tolonen, Kaisa 2001. Lapsen varhaisen kielenkehityksen tukeminen. Teoksessa Helenius, Aili, Karila, Kirsti, Munter, Hilikka, Mäntynen, Pirkko & Siren-Tiusanen, Helena. Pienet päivähoidossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen peruseita. WSOY: Helsinki, 163-178.

Tuki varhaiskasvatuksessa. Kasvun kumppanit. THL. WWW-dokumentti.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/lapsen/tuki_varhaiskasvatuksessa Ei päivitystietoa. Luettu 23.9.2013.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tilastokeskus 2013. Työssäkäynti 2011. Väestö 2013.

Valli, Raine 2007. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimus metodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalla tutkijalla. Jyväskylä: PS-Kustannus, 102–125.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2012. Oppaita 56. Stakes. Tampereen yliopistopaino Oy: Tampere.

Wildenger, Leah, McIntyre, Laura Lee, Fiese, Barbara & Eckert, Tanya 2008. Children's Daily Routines During Kindergarten Transition. <http://link.springer.com/article/10.1007/s10643-008-0255-2#page-1>.

Vaatii kirjautumisen. Ei päivitystietoja. Luettu 25.7.2013.

Vilèn, Marika, Vihunen, Riitta, Vartiainen, Jari, Sivèn, Tuula, Neuvonen, Sohvi & Kurvinen, Auli 2008. Lapsuus. Erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.

Virolainen, Arja 2006. Varhaiskasvatus arjen toimintana. Teoksessa Virolainen Arja (toim.) Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita Prima.

Vuorio, Hanna 2008. Musiikki 2-3 -vuotiaiden lasten perushoitotilanteissa. Opinnäytetyö. Sosiaali-alan koulutusohjelma. Diakonia ammattikorkeakoulu.
http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Helsinki2008/e60dd8_Helsinki_Vuorio_08.pdf

Sopimus opinnäytetyön tekemisestä päiväkodin kanssa

SOPIMUS OPINNÄYTETYÖN TEKEMISESTÄ

Sopijaosapuolet:

Opinnäytetyön työelämäkumppani: _____

ja Mikkelin ammattikorkeakoulun Kulttuuri-, nuoriso- ja sosiaalialan laitoksen sosiaalialan koulutusohjelman opiskelija(t) Kiti Ihalainen, Suvi Ikonen & Mari Karhu**Opinnäytetyön aihe:** Lorut arjen apuna. Lorupussien käyttö arjen
struktuuroinnissa alle kolmevuotiaiden päiväkotiryhmässä**Opinnäytetyön ohjaajat:**Ohjaava opettaja: Virve Jussila

Työelämäohjaaja: _____

Opinnäytetyön arvioitu valmistumisaika: Lokakuu 2013**Opinnäytetyön TK-tavoitteet (vapaamuotoinen, omasanainen kuvaus työn t&k-tavoitteista):**Kehittää lorupussien avulla loruista kokonaisuus, jota käyttö-
mällä eri perustointotilanteissa luodaan lapselle selkeämpi
kuva päiväkodin struktuurista.

TK-TAVOITTEET: Tutkimus- ja kehittämistoiminnalla (t&k) tarkoitetaan systemaattista toimintaa tiedon lisäämiseksi ja tiedon käyttämistä uusien sovellusten löytämiseksi. Kriteerinä on, että toiminnan tavoitteena on jotain oleellisesti uutta. Tutkimus- ja kehittämistoimintaan sisällytetään perustutkimus, soveltava tutkimus sekä kehittämistyö. Soveltavalla tutkimuksella tarkoitetaan sellaista toimintaa uuden tiedon saavuttamiseksi, joka ensisijaisesti tähtää tiettyyn käytännön sovellutukseen. Soveltava tutkimus on esim. sovellusten etsiminen perustutkimuksen tuloksille tai uusien menetelmien ja keinojen luominen tietyn ongelman ratkaisemiseksi. Tuote- ja prosessikehityksellä (kehittämistyöllä) tarkoitetaan systemaattista toimintaa tutkimuksen tuloksena ja/ tai käytännön kokemuksen kautta saadun tiedon käyttämiseksi uusien aineiden, tuotteiden, tuotantoprosessien, menetelmien ja järjestelmien aikaansaamiseen tai olemassa olevien olennaiseen parantamiseen. (Tilastokeskus)

Mikkelin ammattikorkeakoulussa tehdyt opinnäytetyöt julkaistaan pdf-muotoisina kokotekstinä tiedostoina ammattikorkeakoulujen yhteisessä julkaisuarkistossa Theseuksessa (<http://www.theseus.fi/>). Opinnäytetyöt ovat pääsääntöisesti julkisia asiakirjoja. Theseuksen käyttöehtosopimuksen hyväksyminen on samalla lupa työn julkaisemiseen internetin laajuisena näkyvyytenä. Vaihtoehtoisesti opinnäytetyö voidaan julkaista myös tekijöiden harkinnan mukaan tai opinnäytetyön ohjaajan tai toimeksiantajan suosituksesta MAMKin sisäisessä verkossa. MAMKin sisäisessä verkossa julkistettu työ ei näy julkisena internetissä, mutta on käytettävissä MAMKin sisäisessä verkossa.

Muut sopimusehdot: _____Aika ja paikka Vantaa 19.4.2013St JSuvi IMari Kar

Opiskelijan allekirjoitus

/opiskelijoiden allekirjoitukset

Työelämäkumppanin allekirjoitus

Tutkimuslupa Vantaan kaupungilta opinnäytetyön tekemiseen

VANTAAN KAUPUNKI
VANDA STAD

VIRANHALTIJAN PÄÄTÖS 25 /2013 1 (3)

Dno KPK 2851/2013/092

Sivistystoimi
Kehittämispäällikkö

3.6.2013

Tutkimusluvan myöntäminen/ Lorut arjen strukturoinnissa alle 3-vuotiaiden päiväkotiryhmässä

Mikkelin -ammattikorkeakoulun opiskelijat Kiti Ihalainen, Suvi Ikonen ja Mari Karhu hakevat tutkimuslupaa opinnäytetyön tekemistä varten. Opinnäytetyön aiheena on ”Lorut arjen strukturoinnissa alle 3-vuotiaiden päiväkotiryhmässä”.

Opinnäytetyön tarkoituksena on luoda lorupusseja päiväkodin käyttöön tukemaan lapselle struktuurin hahmottamista. Tutkijoiden mukaan keskeinen tavoite työssä on kehittää lorupussien avulla loruista kokonaisuus, jota käyttämällä eri perustoimintotilanteissa luodaan lapselle selkeämpi kuva päiväkodin struktuurista. Tutkijat toivovat, että toimintotavan käynnistyksen jälkeen lorujen käyttö olisi henkilökunnalle entistä luontevampaa arjen eri tilanteissa.

Tutkijat lähettävät ensin alkukesästä kyselylomakkeet lapsiryhmien työntekijöille tämän hetkisen tilanteen kartoittamiseksi. Loppukesästä toteutetaan toinen kysely. Kyselyjen tuloksia vertaamalla saadaan tietoa lorupussin käytön vaikutuksista ja kokemuksista.

Tutkijoille ei luovuteta salassa pidettäviä asiakirjoja ja tutkijat ovat lain mukaan salassapitovelvollinen tutkimuksessa tietoon saamiensa yksilöä ja perhettä koskevien asioiden suhteen sekä hänen tulee huolehtia siitä, että yksittäistä henkilöä tai perhettä ei tutkimuksessa voida yksilöidä. Tutkimuksessa kerättyä tietoa saa käyttää vain tutkimustarkoituksiin. Mikäli tutkimus kohdistuu lapsiin, edellytetään huoltajien suostumista tutkimukseen osallistumiseen.

Päätös:
Päätän,

- 1) myöntää tutkimusluvan Kiti Ihalaisen, Suvi Ikonen ja Mari Karhun opinnäytetyölle, jonka aiheena on ”Lorut arjen strukturoinnissa alle 3-vuotiaiden päiväkotiryhmässä” edellyttäen, että kokeilussa mukana olevien lasten vanhemmille on tiedotettu asiasta ja että heiltä on lupa toimintaan ja
- 2) että tutkijoiden tulee toimittaa yksi kappale tutkimuksesta sivistystoimeen pdf- muodossa osoitteeseen: kirjaamo(at)vantaa.fi

Täytäntöönpano: - Kiti Ihalainen, Suvi Ikonen, Mari Karhu

Tiedoksi: - vk-päällikkö
- ao.päiväkodin johtaja

Päiväys Vantaa 3.6.2013

Allekirjoitus

Nimen selvennys

Virka-asema Kehittämispäällikkö

Alkukyselylomake työntekijöille

Mikkelin ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kiti Ihalainen
Suvi Ikonen
Mari Karhu

Huhtikuu 2013

Hei!

Olemme viimeisen vuoden sosionomiopiskelijoita Mikkelin ammattikorkeakoulusta ja tarkoituksenamme on valmistua joulukuussa 2013. Me myös saamme lastentarhanopettajan pätevyyden.

Teemme opinnäytetyötä tällä hetkellä, jonka aiheena ovat lorut arjen strukturoinnin apuna. Tarkoituksemme on käyttää lorupusseja arjen strukturoinnissa alle kolmivuotiaiden lasten päiväkotiryhmässä. Lorut tukevat kielen kehitystä, luovat turvallisuuden tunnetta sekä ennakoitavuutta lapsille. Lorut auttavat lasta hahmottamaan päivän eri toimintoja ja ennakoitavuuden kautta lapsi kokee päiväkotiympäristön turvalliseksi.

Strukturilla päiväkodissa tarkoitetaan säännöllistä päivärytmiä ja eri toimintojen (esim. ulkoilu, ruokailu) järjestystä. Jokainen siirtymävaihe voidaan strukturoida erikseen ja strukturin määrä voidaan vaihdella ryhmän tai yksittäisen lapsen tarpeiden mukaan. Opinnäytetyömme tarkoituksena on luoda lorupusseja päiväkodin käyttöön tukemaan lapselle strukturin hahmottamista. Strukturoitu arki tukee muun muassa lapsen kehitystä ja luo turvallisuuden tunnetta sekä ennakoitavuutta päiväkodin eri toiminnoissa.

Pyydämme teitä ystävällisesti vastaamaan mukana olevaan kyselyyn. Kiitos jo etukäteen.

Ystävällisin terveisin,

Kiti Ihalainen

Suvi Ikonen ja

Mari Karhu

Loppukyselylomake työntekijöille

Kiti Ihalainen
Suvi Ikonen
Mari Karhu

Mikkelin ammattikorkeakoulu

KYSELYLOMAKE LORUJEN KÄYTÖN KOKEMUKSISTA

Missä päiväkodin tilanteissa loruja käytettiin?

Ruokailu []

Pukemistilanteet []

Päivälepo []

Jokin muu, mikä?

Miten lorujen käyttö toimi kyseisessä/kyseisissä tilanteessa/tilanteissa?

Miten ryhmän lapset kokivat lorujen käytön?

Miten itse koit lorupussin käytön päiväkodin arjessa?

Oliko loruista apua päiväkodin arjen strukturoinnissa?

Kyllä [] Ei []

Perustelut:

Miten lorupussia voisi kehittää arjen strukturoinnin näkökulmasta?

Vapaa sana:

Aika on nyt pukea päälle. Varmistetaan, että oikealle säälle.

Paistaako aurinko, tuuleeko siellä?

Onko loskaa ja kuraa vain tiellä?

Ikkunasta kurkistaa saa, minkälainen on pihamaa.

© Suvi Ikonen

Pihalle voi mennä vasta, kun vaatteet pukee lasta.

Siksi minä taitoni näytän

ja käteviä käsiäni käytän.

Jos minä apua tarvitsen, aikuiselta pyydän sen.

© Suvi Ikonen

Osaanko jo pukea, kenties kaveria tukea?

Hienosti sen itse teen,

_____ *laitan paikoilleen.*

© Suvi Ikonen

LIITE 8.
Lorupussi päivälepoetkeen

*Nyt on hiljentymisen aika, siitä alkaa unitaika.
Nenään hieman voin mä koskea, silitellä suloposkea.
Itseäni hiljaa halaan, sitten silmäni muilta salaan.
Nyt on tehty unitaika, on siis unen aika!*

© Suvi Ikonen

*Aika rauhoittumisen,
hiljaa vain niin kuulet sen
Unikeijun tulevan, rauhassa sen saapuvan.
Uneen simut taudittaa, unen sinimailmaan.*

© Suvi Ikonen

*Peiton alle kätpeytyä voin,
unikaverin viereenikin toin.
Silmät väsyneet nyt saan sulkea
ja pilvilinnojen päällä kulkea.*

© Suvi Ikonen